49-դ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1274 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ 20 ՕԳՈՍՏՈՍ/2 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1905 2 ԲԷՅԼԷՊ 1323 – 20 ԱՂՕՍԹՕՍ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալաթիա Ալի Ֆաուսէի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

Մանզումէի Եֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیه یڭی وسیاسی غزه‌در
صاحب امتیازی : ارجاسی قریه
ادارهٔ‌خانه‌سی باب‌عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամեայ
Գալաթայի համար	80 գր.	50 գր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 գրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Պէ՞տք է Աղջիկ Հարս Տալ Բնակած Քաղաքէդ Դուրս

Դուք ինչ կարծիք ունիք այս մասին, ո՞րը կը նախընտրէք, նուազ արժէքաւոր փեսա՞ մը՝ որ միշտ ձեր մօտը, ձեր բնակած քաղաքին մէջ ըլլայ, թէ՝ արժանաւոր երիտասարդ մը՝ որ թէեւ ուրիշ քաղաք հաստատուած՝ սակայն նախանձելի դիրք ու գործ ունենայ և ձեր աղջիկ զաւկին համար հանգստաւէտ կեանք ու բարեբաստիկ ապագայ երաշխաւորէ։

Մեծողներ՝ մայրեր մանաւանդ միահամուռ պիտի պատասխանեն թէ, սիրայօժար կուտան իրենց աղջիկը վերջին փեսացուին, բայց կարելի չէ՞ որ անիկայ ալ իրենց քաղաքը հաստատուի ու փեսայ, զոքանչ, աներ, քենի միացած՝ ընտանեկան սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ զիրար վայելեն։

Ասանկ ամուսնութիւն մը արդարև աքանչելի բախտ պիտի նկատուէր, սակայն աղջիկներու այս առատութեան մէջ միթէ ամէն մահկանացուի համար կարելի է այսչափ առաւելութիւններով օժտուած փեսացու մը ձեռք անցընել, երբ անկէ նուազ արժանաւոր երիտասարդները շրջապատուած են հարիւրաւոր թեկնածուներէ, աղջկանց ծնողներէ և այլ և այլ դասակարգի տակ ծպտուած ամուսնական միջնորդներէ։ Մեր հարցումը բնականաբար այն ծնողներուն ուղղուած է, որոնք զուրկ են իրենց քաղաքին մէջ արժանաւոր փեսացու գտնելու միջոցներէն և երբ հեռաւոր քաղաքէ բախտ մը բացուի իրենց աղջկան, կը շուարին կը մնան, չկրնալով վճռել թէ ո՞րն է շիտակը, աղջիկը օտար քաղաք հարս տա՞լը, թէ՝ զայն իրենց քով պահել ու տեղացի թեկնածուներու սպասելը։

Դեռատի աղջիկ մը իր հասնելութեան առաջին շրջանին մէջ է որ աւելի քան երբեք պէտք ունի ծնողական հրահանգներու և մայրենի պաշտպանութեան։ Ամուսնական կեանքը հարսին համար բոլորովին նոր ու անծանօթ աշխարհ մըն է, ուր ամէն քայլափոխին նոր դժուարութիւններ ու կնճիռներ կը շրջապատեն զայն, որոնց լուծումը մայրը, քոյր մը, մեծ մայր մը և վերջապէս ընտանիքի մտերիմ անդամ մը միայն կրնայ դիւրացնել։ Երկու ամսոնները յաջող վրան չեն հասկնար, վէճեր կ'ունենան շատ անչնչան խնդիրներու վրայ, կեսուր, կեսրայր, տալ, ներ խստապահանջ կ'ըլլան դեռատի հարսին նկատմամբ, որուն ամէն բնական թերութիւնները ծածկելու համար անհրաժեշտ է մայրական թանձր քղանցքը։ Մնդաբերութիւնը՝ այն մառու և կեանքի ճգնաժամը և մանաւանդ քառասունքի շրջանը, միմիայն մայրական սրտին հսկողութեան տակ է որ կրնայ ապահով ու անվտանգ բոլորել։ Նոր հարսը, որ դեռ շատ մը գործնական դասերու պէտքը կը զգայ մանուկը դիւրընելու, զայն խանձարրապատելու և մանկական հիւանդութիւններէ ու ոսկրախեղութիւնէ զերծ պահելու համար։

Ահաւասիկ ասոնք են առարկութիւնները մայրերուն, որոնք դեռ այս կարգի շատ մը ուրիշ նկատումներով կը տատամսին հեռաւոր քաղաք հարս տալու իրենց աղջիկները, նոյն իսկ եթէ կարող ըլլան դիմանալ նաեւ իրենց զաւակներէն հեռու ապրելու կսկիծին, որ ապաքէն ամէնէն մեծ տեղը կը գրաւէ մայրենի առարկութիւններուն ու նկատումներու սուար շարքին մէջ։

Ի՞նչ ընելու է ուրեմն, երբ աղջկան բախտը հեռաւոր քաղաքէ բացուի, այս առարկութիւնները առաջ քշելով պէտք է մերժե՞լ զայն, երբ մանաւանդ փեսան արժանաւոր ըլլայ ու ընտանիքն ալ պատուաւոր։

Հարուստ դասակարգը արդէն շատոնց լուծումը տալով այս կենսական հարցին, պատառած է նախապաշարումի քողը և հանելով կը տեսնենք որ առևտրական գործերով այս կամ այն հեռաւոր քաղաքը հաստատուած վաճառականներ, սեղանաւորներ, յանձնակատարներ, թէ՛ մայրաքաղաքին և թէ՛ գաւառներէն կը յաջողին իրենց հարս առնել դաստիարակուած, գեղեցիկ ու պատուաւոր աղջիկներ, որոնք ապահովապէս իրենց քաղաքներուն մէջ ալ ձեռքէ ձեռք պիտի խլուէին։

Այս աղջիկները միթէ նուա՞զ երջանիկ եղած են իրենց ծննդավայրին մէջ հարմնացող միւս քոյրերէն։ Ընդհակառակը. փեսաներ նկատելով որ իրենց կիները ծնող, ազգական կամ մտերիմ չունին այն հեռաւոր քաղաքին մէջ, մասնաւոր սէր, համակրանք, դուրդուրանք շռայլած են անոնց, պարագային հաճեցած հայր, մայր, քոյր եղած են իրենց կիներուն, շարունակ անոնցմէ զրաղած, անոնց քմահաճոյքին ծառայած և պաշտելի տիրուհի մը դիրքը տուած են անոնց, օրպէս զի ծուռ վիզով չի մնան պանդխտութեան հեռաւոր հորիզոնին տակ։

Տարբեր քաղաքէ կին առնող ամուսիններու ամէնքն ալ գրեթէ այս փափկանկատ հոգածութիւնը տածած են իրենց ամուսնոյն նկատմամբ. փեսին ընտանեկան պարագաները մանաւանդ մեծով պզտիկով իրենց գլխուն վրայ բռնած են նոր հարսը, որպէսզի անոր փափուկ սիրտը չվիրաւորուի ու չդգայ ծնողական պակասն ու պանդխտութեան վիշտը։ Կեսուրները ճշմարիտ մայրեր և ներքին ու տալերն ալ իրապէս քոյրեր դարձած են իրենց պանդուխտ հարսերուն, որոնց՝ իրենց ապաստանիլը տեսնելով սկսած են իրենք ալ զաւակի ու քրոջ յատուկ զգացումներ տածել անոնց նկատմամբ։ Եւ ո՛չ միայն ընտանեկան շրջանակի մէջ, այլ անկէ դուրս ալ ամրողջ դրացիներ, ազգականներ, ծանօթներ ու քաղաքացիներ ջանացած են միշտ հաճելի դառնալ պանդուխտ հարսին զայն իրենց նուիրական աւանդը նկատելով։ Եկեղեցիին վերնատունը, հարսնիքին դահլիճը, հանդէսին սրահը և վերջապէս ամէն հաւաքոյթներու մէջ առաջին տեղը միշտ պանդուխտ հարսին յատկացուցած են խղճի ու մարդկութեան պարտք մը կատարած ըլլալու գոհունակութեամբ։ Շատ մը դրացուհիներ ծննդաբերութեան մը կամ հիւանդութեան մը պարագային անձնուիրաբար ու բոլորովին անկեղծ կերպով եկած օգնած են պանդուխտ ու ընտանեզուրկ հարսին, անոր լոյս աչքը լուացած, ապուրը եփած, պէպէքը խնամած և օրերով արիւն հոսած են անոր հիւանդագին մարին մօտ։

Բոլոր այս արտաքին մեծարանքներուն, յարգանքներուն ու գուրգուրանքներուն փոխարէն սակայն ինչ կ'ակնկալէ հարուածիւը պանդուխտ հարսէն։ Շատ պարզ, շատ բնական պահանջ մը, այսինքն պարկեշտութիւն, պատուաւորութիւն, ազնուութիւն և բանիմաստութիւն։ Այս արժանիքները իր վրայ միացնող պանդուխտ հարսը ո՛չ միայն իր շրջանակին մէջ, այլ անկէ դուրս ալ հիացումին, ակնածանքին ու պարծանքին առարկան դարձած է ամբողջ քաղաքացւոց, որոնք անոր հաճելի ըլլալու և հեռը մտերմութիւն հաստատելու նուիրած են իրենց ջանքերը։

Այս առաքինութիւններով օժտուելէ ետք եւրոպական քաղաքներ հարս գացող աղջիկներն անգամ իրենց սրտի աղնուութեան և ուրիշ կատարելութիւններուն շնորհիւ շուտով յաջողած են պատուաւոր դրացուհիներէ ծանօթներ, բարեկամներ ու մտերիմներ դտնել, անոնց սէրն ու համակրանքը շահելով ու զանոնք հիացքանչ ձգելով իրենց ստացած ընտանեկան դաստիարակութեան վրայ։

Դիտուած է յաճախ որ փոքր քաղաքներու երիտասարդները մեծ քաղաքներէն ամուսնանալու կը ձգտին։ Ասիկայ շատ բնական բան մըն է. երիտասարդը դպրոցներու կամ ինքնօգնութեան շնորհիւ քիչ շատ կը զարգանայ և ալ աւելի զարգանալու միտում կը ցուցնէ. տեղացի աղջիկները անարժան կը թուին աչքին. ինքզինքը անոնցմէ վեր կը նկատէ և չի գիջանիր անոնց հետ ամուսնանալու։ Այս մտածումով տոգորուած երիտասարդները արդէն նիւթապէս ալ բաւական յաջող դիրք մը ապահոված կ'ըլլան և մէկ քանի անգամ կ. Պոլիս կամ մեր ուրիշ զարգացած կեդրոնները երթեւեկելէ ու տեղական պայմանները քիչ շատ ուսումնասիրելէ ետք, հետամուտ կ'ըլլան այն տեղերէն աղջկան մը հետ ամուսնանալով իրենց քաղաքը վերադառնալու։

Արդ կարելի է երեւակայել թէ իր քաղաքին մէջ այդչափ զարգացած եւրիտասարդ մը որ տեղացի աղջիկներուն չհաւնելով զարգացած կեդրոնէ հարս մը կը բերէ, ո՞րչափ ուշադրութիւնը առարկայ կ'ըլլայ հանրութեան։ Պանդուխտ հարսը քաղաքէն ներս ոտք կոխելուն պէս ամէն մարդ անով կը զբաղի, շատեր դէմքը դիտելու կուգան, ուրիշներ պարկեշտութեան սահմանը դնելու, նախանձոտներ ալ անոր վրայ պակասութիւն մը կամ արատ մը փնտռելու։ Առաջին մէկ քանի ամիսներուն մէջ հարսին հետապնդած ուշադրութիւնը կը չնչէ անուն մը և եթէ ճշմարտապէս արժանիք ունի, այն ատեն ամէն յաջողուած բերանները կը լռեն, աղջիկներ, հարսներ, դեռահասներ անոր շուրջ կը դառնան, արդարդի նոր յարդարում մը սովորելու, բացատրութեան նոր եղանակ մը լսելու կամ պարզապէս անոր հաճելի ըլլալու համար։ Ալ ամէն նորութիւն պանդուխտ հարսէն կը ըղեմ քաղաքին մէջ, անոր նախասիրութիւնները նախասիրութիւններ կը դառնան ընդհանուր կիներուն. ո՛վ որ ճաշակի տէր երեւնալ ուզէ հագուստով, խօսքով, վարքով ու բարքով, լիուլի կ'ընդօրինակէ պանդուխտ հարսը։ Ընտանեկան դժուարալոյծ խնդիրներու համար անոր դատաստանին կը դիմեն յաճախ կիները և տարբերներն անգամ անոր խորհուրդներովը կ'ուզեն առաջնորդուիլ։ Իգական դպրոցներու խորհին ու վարիչը ինքը տիկին է, ամէն ծնող կը փափաքի որ իր աղջիկը պանդուխտ հարսին նմանի, որուն դպրոցներուն մասին գծած ուղղութիւնը անվերջանելի ըլլալու պայմանով կ'ընդունուի։ Մէկ խօսքով՝ քաղաքին զարդերէն ու պարծանքներէն մէկը կ'ըլլայ պանդուխտ հարսը։ Ասիկայ զարգացած աղջիկներու հարսնութիւնն է, անդին համատ աղջիկներ ալ կան որոնք թէեւ պանդուխտութեան հարս երթալով հանրահռչակ դիրք մը չեն կրնար ստանալ, սակայն իրենց հեղաձմայոյր ընտանութիւնն շնորհիւ միշտ սիրելին կը դառնան ընդհանուրին և ոչ ոք կը յանդգնի անոնց սիրտը վիրաւորել։

Արդ, փցուն առարկութիւններով իրենց աղջիկները տունը պահող ու զանոնք հեռաւոր քաղաքներ հարս տալէ վախցող մայրեր ու հայրեր, փոխանակ իրենց զաւակներուն ապագան խորտակելու, աղէկ կ'ընեն որ կանուխէն օժտեն զանոնք սրտի ու հոգիի ազնուութիւնով ինչպէս նաեւ առատիկնութեան ու ձեռարուեստներու պահանջներով։ Այս առաքինութիւնները իր վրայ մարմնացնող աղջիկ մը ո՛ւր ալ որ հարս երթայ, ամէն տեղ, յարգ, պատիւ ու գուրգուրանք միայն կը գտնէ, ծննդավայրէ հեռու՝ օտար քաղաքներու մէջ՝ հաւատացէ՛ք, համայնքին պաշտամին առարկայ կը դառնայ։ Ալ այնպիսին սովորական հարս մը չէ գացած տեղը, կիներուն տիպարն է և ամէն մարդ կը փափաքի անոր նման հարսեր ունենալ ու զայն օրինակող աղջիկներ։

Իրաւ ասանկ զաւկէ մը զրկուիլ խիստ դժուար է, սակայն ինչ ընելու է, մէկ քաղաքէ ուրիշ քաղաք աղջիկ տալ առնելը ալ՝ արարի գոյութիւնէն ի վեր ընդունուած օրէնք մըն է և ամէնէն հին ու վաւերական պատմութիւնը՝ Աստուածաշունչը երբ քննենք պիտի տեսնենք որ ասկէ հինգ հազար տարի առաջ ալ երեւոյթը նոյն է և հարեր ու մայրեր ճիշտ հիմակուան պէս միշտ հետամուտ եղած են իրենց զաւկներուն արժանաւոր ամուսիններ դտնելու, նոյն իսկ հեռաւոր, շատ հեռաւոր քաղաքներէ։

Կեանքի մէջ առաջանալ ուզողը, առաջդիմական ոգի կրողը պէտք է մէկդի վտարէ կնամարդի մտածումներն ու արատաւոր սկզբունքները։ Իւաւէ որ մի ոմն խեղճ ու կրակ կը բնայ գալ ձեր աղջկան հետ ամուսնանալ ու առատ իրիկուն ձեր հովանիին տակ նստիլ ոդորմեցեէի ձեւերով վիզ ծռելով ապրիլ։ Սակայն ի՞նչ, ամուսնութիւնն եղաւ ասիկայ, ձեր աղջիկը համ առաւ կեանքի այս փոփոխութիւնէն. արդէն կեանք չփոխեց որ համ առնէ կամ ոչ. երէկ ալ ձեր տունն էր, այսօր ալ մրեւնոյն տեղն է. մինակ սա փոփոխութիւնով որ դրացիներ առաջ օրիորդ կ'ըսէին իրեն, հիմա տիկնի վերածեցին տիրոջը։

Կ'ուզեմ, սահմանափակ մտքով մարդիկ մի ըլլաք, կեանքը ո՛չ միայն երիկ մարդուն, այլ և կնոջ համար ալ պայքար մըն է, ձեր աղջիկները մեծցէք այդ պայքարին, թո՛ղ շատ չփակէին ձեզի, մինչեւ վերջը զանոնք բռնել կենալ չէ ձեր պաշտօնը, անոնք ալ իրենց կարգին պարտաւոր են բոյն կազմելու. արժանաւոր փեսացուն երբ գտնէք, երկար բարակ մի մտածէք, ուր ալ որ ըլլայ տուէք ձեր աղջիկները, պայմանաւ որ սակայն նախապէս սրտի, մտքի ու ձեռքի առողջ դաստիարակութիւնով օժտէք զայն, հակառակ պարագային եթէ ձեր սրտին քովիկը պահէք ու ոսկի վանդակներու մէջ ալ մեծցնէք զանոնք, բնաւ չեն կրնար համ առնել կեանքէն ու երջանիկ ըլլալ։

Ա. Զ. Դ.

Կէօնէնի, Էմինէքի և Պանտրմայի Հայ դեւերի մէջ Մանզումէի բաժանորդ գրուելու փափաքողները կրնան դիմել Պանտրմայի մեր գործակալ Յովհաննէս էֆ. Նիկողոսեանի։

ԴԵՂԵՐՈՒՄ՚ՆԵՐ

ԾՈՎԻ ԲԱՂՆԻՔ

Երկայն, ծամածուռ ծովափ մը, կուչտի հողերը շիկորակ, փոորբկած ու հարաւի ալիքներէն կրծուած, իսկ վարը՝ աւազի գորշ երիզ մը՝ Օգոստոսի արեւին տակ փռած իր գորշունակ ճամբան, ուր կը վխտան դիակացած ձագարաձեւ ժժմակներ ու խեցեմորթի կլոր մոր պատեաններ։ Ատեն ատեն ծովին վախկոտ ծփանքները կուգան պագնել ափայի այս ծովափը և խլոյն ծծուելի, խխմուելի արեւակէզ աւազուտքին մէջ։

Անծալ, մեռած ծով մը, — ինչպէս կ'ըլլան արդէն հարաւ դիու ծովերը ամառ ցորեկներուն, — որ ափունքէն դէպի Մարմարա կը տարածէ իր կապարագոյն սաւանը ու թող կուտայ որ ճաճանչներ լանսակի ջնարակով մը իր պորտը մալականն։ Հեռուն, հրուանդանի մը սարոյտը խարսխեր դէպուդէն ցրուած՝ սեւ ամեւ կրեանների տեսքով, որոնց գաւակը հեծած են գեղին լակոտները՝ ջուրին մէջ ճիւերնին թրջոց դնելու կամ ոտքէ որսալու համար։

Հոգ, քանի մը խրխրիկ կամրջակներ ափունքի վիմուտքը խածած՝ չեշտ կ'երկնան դէպի ծով։ Այդ կամրջակներուն հատած տեղն է որ կը ցցուին փայտաշէն տեսակ մը մնակներ, կուղբերու բնակարաններու պէս, կէս մէջքերնուն ջուրին մէջ մխրճուած, կոզերնին, քղանցքնին, ուրիքնին, կրդիքնին՝ ամէն դի տախտակ։ Մինչ վերերը, ծածքին դեղաններուն, պարաներուն վրայ առտու իրիկուն պարզուած կը մնայ զեղջկներու քոյր մը, խաստուիկ դրօշներու հանգուցեալ։ Կարգ կարգ, կարծես զենջակի ցուցանակներ սարքուած ըլլային ծովերուն ծոցը։

Առտուան իրարանցումը շատոնց դադրած է, իրիկուն կ'ըլլայ, ամայի ծովափը նորէն կ'եռեւեռի երկսեռ այցելուներով, անձնիւրը մէյ մէկ կապոց անութիւն տակ, ամառային թեթեւ հագուածքով, աւազներուն վրայէն խումբ խումբ սահելու և բաղնիքներէն ներս սպրդելու փոյթով մը։ Ներսը, քառակուսի տախտակամած մը՝ շուրջանակի նեղկճուկ, անպատուհան խցիկներով՝ որոնք արտաքոցի կոտարեալ անչքութիւնը ունին, իսկ ճիշդ մէջտեղը, քառեակ տախտակամածները կանգուն պահող սիւներուն ցանկին մէջ քառանկիւնի ծովակը փայտորմին սուէրներովը կապոյտէն կանանչի փոխած՝ իր գոյնը, անհամբեր կը սպասէ հանուողներու լեգէոնին։ Մորքերը բոլոր գրաւուած են, դուռները փակ. կը հանուին, արագ արագ կը հանուին մարդիկը, ու ծովի վարտիքը որոնք ներսն քաշողը հայչտակ դուրս կ'ելլայ խուցէն՝ արդէն վար նետուելու համար։

Տախտակորմին վրայ, թափած վարակներու պտրլիկ ծակտիքներէ՝ վերջալոյսի արեւը մուտ գործած է բաղնիքէն ներս, ոսկի նրբին ալգերու նման ջուրը շեղակի ծակկլով։ Ճլօմբգ..., ծովակը յուզուած է ա՛լ։ Խաժ մակերեսին վրայ օճառի փրփրումներ կը պատուքին թեւի ճիւի շարժումներէ, յանկարծական փոթորիկներ կը պայթին պտրլիկ լոյծ տարածութեան մէջ՝ որոնք կը մարին, կը հանդարտին նորէն՝ շարժբակող անդամներու պարասումին հետ։ Ցանդուցն ցատկողներու քով՝ պաղէն սոսկացող, փախչըտրկողներն ալ կան, որոնք մէն մէն տատիսի պէս իրենց վարանոտ քայլերը կը փորձեն ամանդուղին ատիճաններուն վրայ, տատիկին ջուրը թաթխելով ու փո՛թթ վեր քաշելով։ Ի՞նչ օգուտ, պէտք է իջնալ վերջապէս. ու ակռանին սեղմած, ծիծաղելի չերեւնալու. ամէն ճիգ թափելով ներքնապէ՝ իրենց հանդիսաւոր մուտքը կ'ընեն, իբր թէ պատուական ծովը սառնարան մը ըլլար։ Ալ դէմքի ու մարմնի ծռմկումները դիտեցէք դուք. չուրթներնին կը կծկուին ու զեռոյի ձեւ մը կ'առնեն, ուսերնին վեր վեր կը ցցուին՝ վտանգի մը դիմաց գանուող կրիաներու պէս՝ որոնք կը ստիպուին ներս քաշել իրենց շլիքը և պահ մը քալեկնի՛ն ա՛ կը մուռնան։ Հինգ րոպէ հաղիւ անցած՝ արդէն դուրսն են անոնք, արդարացնելու համար գոգցես Ալպիոնի զաւկին պատուէրը որ կ'ըսէ.

Ուան ցիլմբ, ենս ա՛ուբ...

Հիմակ, ծովակը լիք է բոլորովին. լողացողներուն տեսակը կայ։ Հաստատ մարդուն մէկը կոնակի վրայ է պառկեր փատի պէս անվերջապէս, ոտաբերը, նայուածքը երկինքներուն, ակռաներուն աքցանին մէջ կրելով հասոր խոշոր սիկառ մը Հալանայի՝ որ կը վառի, կը մխմռայ չպռնակ։ «Ապրի՛ն եկէք, — կը ձայնեն քովտանդէն, — սքիմպոզը կը բանի կոր...»։ Անդին, ուրիշ մը ալ ջուրին մէջ սա՛ղուելուն պէս՝ կ'երթայ անցնիլ սրունքներուն տէլթայնի մէջէն տա կանոնին՝ որ յանկարծակի կուդայ առջին ցցուած տեսնելով ծովասպատակ այդ սմսեղուկը, որ, իր կարգին քահքահ մը կը ձգէ ու վար կ'ընկղմուի նորէն։ Ծղայ մը եւաւելի դիէն ընդոստ վրան կը ցատկէ սա լողալ փորձողին ու անոր ուսերուն բարձունքէն կը դանավիժի վար, տարօրինակ աբլայպոլոյ մը ձեւացունելով օդին մէջ և ջրամոյն կորսուելով նոյն հետայն։ Աստին անդին, գեղաններուն տակօքը կամ սանդուխին քովտանքը փորի վրայ լողացողներու խպրիկ վազտաներ, գլխինի երեւկունք ոստումներով, փչփչելով, փանգալով վանելու համար այն մանր ալիքները որոնք իրենց թուչերէն վեր կը սաղսկին և դէպի ուռնգեր կը ճամբորդեն։ Խաղաղին մէկն ալ որ վրան լէղ կապած ցիցը գրկեր՝ կոկոզիկ է ըրած անկիւն մը, ընրանը պարէն բաց ձգած պահուն՝ խոյտ ուսմ մը կ'ընդունի կոկորդն ի վար։ Դէմքին յանկարծական թթուիլը տեսէք, ու թքնելու, ծրկալու տառապագին ձեւերը. հիւանդ աղեկի մը կերպարանքն է առած՝ որուն առջի՛ ըերան ըլլալով եանոս են խրմացուցած։

Վերնայարկը, երիտասարդ մը քառորդ ժամ մրն է որ հանուեր կը սպասէ մերկանդամ արձանացած ասխտակամածին վրայ, պիշ պիշ ծովուն յառած աչքերը։ Ա՛ս ալ արդեօք ծով մանալու սոսկալատը ունի, մտածելուդ չի՛ մնար՝ նայիս ետեւէն մէկը կը հրէ դէպ ի վար, մեծ երգիծարանին մէկ յուշքը կրկնելով.

— Կնոջ մը քով սիրային յայտարարութիւն ընելու համար պէտք է օրինակ առնել ծով մտնողներէն. եա՛... սառնակ մէկէ՛ն ի մէկ ցատկելու ես, Պարոնեանդ սառ՛նակ կ'ըսէ սա։

=Հի՛մակ Գա... պա... բոնեանի՛դ կ'ըսեմ, Մա... մա... բոնեանի՛դ ալ, կը կըմկըմայ Ջուրերուն հետ մաքառող խեղճ տղան, Ջուրի այս անակնկալ կատակէն կղակները կակիպտելով շարունակ և Ջանալով որոշ հաւասարակշռութիւն տալ տատանող իրանին՝ ծովուն թիզ մը խորութեանը մէջ։

Վարը, ժամերով մնացող մնայողներ։ Վասն զի լողանքը չատերուն համար զբօսանք մըն է, և լոյծ պարունակը՝ ժամադրավայր մը ուր աղտաղտին ջուրերուն հետ կռուելու, գլուրտելու մոլի մարմինը իր մարզանքը պարտի ընել, հոգ չէ թէ վայն ի վրան գան բաղուկներու, և քանի մը հեղ փոխն ի փոխը տաքնալ-մսեներէ յետոյ վերնամորթը առնէ երեւոյթը փիտորած հաւի մը։ Ամբոխը կը պտռայ, կը կանչէ, կը կանչուրտէ, կը քրքջայ ծովակին մէջէն ու վերնայարկի խորշիկներէն, չառաչումները և փրփուրի կըւարթ ազմուկները կը խառնուին այդ ձայներուն, և ամբողջ առքը բաղնիքին կը լենայ անօրինակ երաժշտութեամբ մը՝ որուն Պասիդոն մը ապահովապէս չպիտի հանդուրժեր բնաւ։

Մարմնի կերպ կերպ ցուցադրումներ չորգրեմ. փորեղ իրանին քով տանծի կոթ կազմուածք մը, կոզոկները մէկիկ մէկիկ համբէ՝ մորթին վրայէն։ Ի՞նչ նկարչային հակապատկեր. կարծես նրբաբիւղ ոլորիկ սրուակ մը վերուած ըլլայիր դիտմամբ՝ գարնէրի ակուշ տակառի մը առընթեր։ Սբե՛ր նայեցէք, լանջքն ու կռնակն ամբողջ մազի անտառ մը իտացեր է, կ'ըսես՝ Նա՛ւն է դարերու խորքէն ողջնցած։ Ուրիշ մը էգ պիտի կարծէր մարդ, եթէ վերին չրթունքը բերնին մէջ առնէր՝ պըխերը չի ցուցնելու համար. միսով ա՛նքան հարուստ է իրանը, ա՛յնքան գոգուռոյ՝ լանջերուն կո՛ակը, և թէկ մը ստեւ չես կարող նշմարել կռնրկին կամ կուրքին ա՛ն մէկ դին։ Երանի՛ քեզի, անհոգ չիոյթ արարած՝ որ կըրցեր ես պտնդեր տալ և անցնիլ կեանքի նոզկանքներուն, մարմաքներուն և հատնումներուն ընդմէջէն։

Կայնողներէն կա՛ն որ մոմիայի պէս արձանացած կը մնան, կա՛ն որ կ'ելերարկան, կը չիչփուին, կ'անձրուին անընդհատ, ցայլքերու, բարձերու և կուրձքերու ափացի փայտիայանքներ տալով, կազդոյր առթելու համար այդ մարձումներով՝ իրենց նկուն կաղմերուն։ Սա միւսն ալ զոյգ մը դդում ուսընդանուի կապած՝ կը թուի լուզորդի վէս հով մը տալ իր կերպարանքին, մինչ չարաճճի մը մօտի ընկերոջը դարձած՝ կը ձանձրանայ [illegible] զրկեր՝ կը տաքի կոր քանչ։

Ծովակին արեւմուտք նայող դէն, տախտակորմին ստորնայարկէն՝ քառանկիւնի մեծ լուսամուտ մը բացուած կայ։ Իրենց բաղուկին թիավարիկ մըշտաշարժիկ կարողութեանը ապաւինող մանչեր երկչոտներու յանձնած մէջքանգի պատառ մը ծովը՝ դուրս կը սպրդին հոգկէ և ապատ ծովին երեսէն իրենց երթը կ'ընեն ետեւէ ետեւ։ Տեսարանը սիրուն է հիմա, կատղած թրաձուկերու ծովարշաւ կայ կարծես։ Ա՛յ, ձախ՝ թեւերնին կ'ելլայ կ'ելլայտ կ'իջնայ՝ ծովուն մնմունքը պատուելով, ոտքերնին դորտի ատտիներու բացիսիկի ու ճապուկ չարժումները կ'ընեն, և ահմէ՛ իրը անիսօս, անչշունչ իր թունդ գրոհումը կը շարունակէ ծովին բացերը, իրար գլելու անցնելու շուտափումով մը։ Ծովը չուտագոյն ներկուած է մայրամուտ արեւին ճաճանչներուն տակ, թաց թիկունքներ կը վառուին ատոր մէջ, մինչ գլուխներ՝ մաղերնին խիստ ու փակած՝ երեւոյթը կ'ունեն ծովիզրը՝ ջուրերէն դուրս ցցուող պզտիկ մզտիկ խարակներու։ Ցեսոյ դարձ, եւ կածնո՛ւն պէս արագ ու շտապկ, անձնիրին շուրթերէն ընդհատ ֆչրթուքներ բարձրանալով, որոնք կը թուին տեսակ մը ծեքնանումը ըլլալ իր վարի կողերէն չոգի պարպող նաւու մը աղմուկին։ Գան մը դադար. լողալուն ատենը չէ. դրացի բաղնիքէն նոնաւգոյն զանգուած մը դուրս է ինկեր և լերկամարթի պէս կը ատատանի. կարծես վա՛ղս է պարանը ջուրերուն վրայ։ Ճի՛... ներս կը փախչի նեայի այդ ըզեղ թոռնուտին, սա տղամարդոց գո՛նէ ատլով երաղանքի քանի մը բոպէ։

Արեւը պանիկ է ըրած հանդիպակաց լոյծ հորիզոնին գիրկը։ Շառայլները գորշ թիւններու կը վերածուին, կապոյտ տարածութիւնը կ'սկսի հաղնիլ իր գիշերային վերարկուն, ծալքերը չփչփուքի կը վերածուին ու մութի ծուէններ կը ծիսն հեռաւոր հորիզոններուն վրայ։ Բաղնիքը դարտրկուած է բոլորովին իր այցելուներէն, խորշերը ամայի, դուռները կնանկի վրայ։ Զորս բոլորն տախտակամածները թածուխիներէ ու ջուրի կատակներէ լարծուն՝ թող կուտան որ խխում լխպիկ զենջակներ իրենց ծերպերէն վար միզեն [illegible] աւազին պղտորումներէն, պլդրումներէն հանդարտած՝ կը թուի մրափել հանդարտ և ըմբոխնել անուշ դիւթանքը սա վերի լուսնկայնի՝ որ իր ծոցը կը ցոլայ հիմայ սատափէ քթթումներով։

ԹԷՔԷԴԻԿ

ՄԻՄՈՍԻՆ ՕՐԱԳԻՐԸ

Յովհաննէս էֆ. Թաւշանճեան կը գրէ մէզի. (յոգնակի առաջին դէմք).—

Սիրելի՛ Պարոն,

Հակալքոլական մրցանակիս հրատարակուած օրէն ի վեր, ամէն Հայ որ տակաւին չէր մոռցած ատենոք վարժարանին մէջ սովրած այբուբէնը, իր ժամանակիցներուն օգտակար ըլլալէ ետքի, խոստացուած պարգեւը շահելու նպատակով, հակալքոլական յօդուած մը հրատարակեց, զորս ամէնն ալ կարենալ կարդալու համար համբերութիւն կը հայցեմ Ս. Անտոնէն. (Սապաեան Անտոնին համար չէ անշուշտ. Ծանօթ. Ե. Թ.ի։)

Միայն դուք, Սիրելի՛ Պարոն, հակառակ ձեր սովորական շատախօսութեան, — (merci pour le compliment ! — Ծանօթ Ե. Թ.ի), — բնաւ փորձութիւնը չունենաք մինչեւ այսօր տող մը իսկ գրելու իմ մրցանակս շահելու դիտաւորութեամբ, բան մը՝ որուն համար ջերմապէս և անկեղծօրէն կը շնորհաւորեմ ձեզ (Ձեր Ազնուութի՛ւնը. —Ծանօթ Ե. Թ.ի)։

Ինչպէս հարկաւ դիտէք, ձեր երգիծարան պաշտօնակիցներէն ամէնէն առաջ Պ. Վ. Փափազեանն էր որ իր զաւեշտական ոճովը հակալքոլական յօդուած մը գրեց, զոր փութացի վարձատրել առանձին կերպով։ Յետոյ եկաւ Վահան Վ. Պարտիզակցին խոստովանանք յօդուածը, որուն մասին դեռ վճիռ մը չեմ արձակած։ Դալով Պ. Թորոսեան Գրիգորին յօդուածին, հիմակուհիմա ոչինչ կ'ուզեմ ըսել այդ մասին։

Բայց, ձեր պերճախօս լռութիւնը վարձատրելու համար, կը դրկեմ ձեր հացէին՝ բարեկամական անկեղծ յարգանքներուս հաւատիքին հետ՝ հեռու անգլիական ոսկի։ [illegible]

Յ. Ս. ԹԱՒՇԱՆՃԵԱՆ

Դրկին անդամ, սիրելի՛ Թաւշանճեան էֆէնտի, կրնաք վստահ ըլլալ թէ ձեր դրկած երկու անգլիական ոսկի։

Շարունակութիւն կարդալ Դ. երես

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՅՈՒՉՈՒՄՆԱԼԻՑ ԵՒ ՏՈՒԱՍԹԻՔ ՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐ

"ԹՈՂ ՉԱՐԻՆ ԿԱՄԲԸ ԸԼԼԱՅ,,

ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌՋԵՒ

ՊԱՐԾԱՆՔ՝ Վ.ԻԹԹԷԻ, ՊԱՐՍԱՒ՝ ՔՕՄՈՒՐԱՅԻ

ԲՂԲԱԲԵՐԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

«Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»ի Դ. օրուան (30 Օգոստոս) վերջին տպագրութենեն

Տէյլի Թելեկրաֆի Թղթակիցը կը հեռագրէ.— Երէկ Նիստին պաշտօնական բացումէն վերջ, ռուս լիազօրը տեղանին վրայ դրաւ ռուսական գրաւոր վերջնական պատասխանը, և ճաքոնցի լիազօրներուն հրաւէր կարդաց առանց այլեւայլի յայտարարել թէ ճաքոն տուգանք պահանջելէն ետ կը քաշուի թէ ոչ, որովհետեւ Ռուսիա երբեք այդ մասին վիճաբանութեան պիտի չմտնէ։

Երկար լռութիւն մը տեղի ունեցաւ յետոյ վրայ, ճաքոնցի պատուիրակները սկսան իրարու երես նայիլ, չէին խօսեր, բայց իրենց լռութիւնը պերճախօս էր։ Վայրկեանը հոգեբանական էր և տառամթիք, հաշտութեան թատերախաղին վերջին տեսարանը կը պարզուէր։ Պառոն Քօմուրա խորապէս յուզուած էր։ Ժողովին սկզբնաւորութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով պարարիւն ճաքոնցին իր դիմագիծերուն մէջ փոփոխութիւն մը ցոյց տուաւ։

Այս երկարի լռութենէն քանի մը վայրկեան վերջ, ինք և իր պաշտօնակիցները երկու վայրկեան դադար մնդրեցին, կացութեան վրայ իրենք իրենց մէջ խօսելու համար։ Բաշուռան յարակից սենեակը։ Ռուսք կը սպասէին սրտադողով։

Երբ Նիստը Նորէն սկսաւ, Քօմուրա ասաւ.— «Անաւարկութիւն մը պիտի տեմ, որ իմ կարծիքով կ'արժէ նկատողութեան և խորհրդակցութեան միջոց ընել, որովհետեւ Մ. Վիթթէի յայտարարութենէն դուրս է, այսինքն ուգանքի խնդրոյն վրայ պիտի չխօսիմ։ Ահա՛ թէ ի՞նչ կ'ըսեմ.— Ճաքոն տ կը քաշուի տուգանքի պահանջումէն, բայց կ'առաջարկէ որ ամբողջ հաշտութիւնը գրաւման իրաւունքին զօրութեամբ ճաքոնական թագին յանձնուի։»

Ռուս պատուիրակը պատասխանեց.— «Այդ առաջարկութիւնը չեմ կրնար կատարութեան առնել, որովհետեւ ես ազատ և ինքնիշխան չեմ, այլ թարգման եմ իմ Օգոստափառ Վեհապետի՝ արին, որուն պայմանները ծանօթ են արդէն։ Ուրեմն, Պառո՛ն Քօմուրա, ինչ պատասխան պիտք է հաղորդեմ իմ Օգոստափառ տիրոջս։»

Ամէնուն աչքերը ճաքոնցի լիազօրին վրայ յառած էին։ Վայրկեանը սարսռազդեցիկ։ Առութիւնը ահաւոր էր։ Ի՞նչ պիտի ըլլար արդեօք ճաքոնցին։ Պատերազմ։ Հաշտութիւն անոր վերջին խօսքէն պիտում ունէր։

Վերջապէս Պառոն Քօմուրա ոտք հանելով յայտարարեց.—

«Թո՛ղ Զարին կամքը ըլլայ»։

ՈՒՐԻՇ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀՌԱՉԱԿԱՒՈՐ ՆԻՍՏԻՆ ՎՐԱՅ

Մաքենի մանաւոր թղթակիցը Բորթսմութէն հետեւեալը կը հեռագրէ.—

«Պառմական օրը ճառագայթարձակ այլեցաւ այսօր։ Արեւը կը շողար։ Բորթսմութ ոտքի վրայ էր։ Ամերիկայի խաւոր քաղաքները հեռագրով ուղարկեալներով շարունակ հաղորդակցութեան մէջ էին Բորթսմութի հետ, ուր անունը հիմա կապուած է պատմական ամենամեծ իրողութեան հետ։

«Ժամը 9ին քանի մը վայրկեան երջ օթօմոպիլ մը կեցաւ Ուէնթուորթի անգոլին մեծ դրան առջեւ։ Քօմուրա երկայն վերարկու մը հագած, սեւ գլխոյի գլխարկ մը դրած, պանդոկին մնդուխէն վար իջաւ։ Թաքահիրա և Քօ իր ետեւէն կուգային։ Պանդոկին գաւիթին մէջէն արագ արագ անցան, և գլխու թեթեւ շարժումներով պատասխանէին խմբագիրներուն ողջոյնին, որոնք լուռ ու մունջ կեցած էին պանդոկին դրան մօտ։ Քօմուրայի դէմքը, ինչպէս միշտ, անտարբեր է։ Ոչ տարբերակ մարդուն անքննելի երեսին վրայ չկայ բան մը որ ամենաչնչին յուզում մը մատնէ։ Դանդաղօրէն կառք նստաւ, ետեւէն Թաքահիրա, ա՛ն ալ անտարբեր։ Մի միայն Սամուելատաղէկ և տխուր ժպիտով մը ուրուս առաւ։ Օթօմոպիլը սուրաց։

«Բանի մը վայրկեան վերջ ուրիշ օթօմոպիլ մը կեցաւ պանդոկին պատգամին տակ։ Քիչ յետոյ երեւցաւ Թէթեւակի գաւազանի մը մնած։ Ինքս յուզուած կ'երեւէր, վայրկեան մը կեցաւ մեր խմբագրական մարմին առջեւ, և մեզմէ իրեն ծանօթներուն ձեռքերը թօթվեց։ Ոչ ոքն ալ կը հետեւէր։ Ասոնց ետեւը կը գտնուէր Թաքահիրա Նապօքով։ Ոչաւ։ Ոչ ոք չեղաւ։ Այս լուռ ուղեւորութիւնը խորունկ տպաւորութիւն կ'ընէր ասոնց վրայ։

«Ինքը չէր կրնար զսպել ուրախութենէն, բայց չկրցաւ տակալ։ Երբ պանդոկ դարձաւ Ջրային գրգռութեան մը հետեւանօք վրան գէշութիւն մը եկաւ։ Չէր կրնար խօսիլ, և հազիւ թէ կրնար իրեն երկնցուած անթիւ անհամար ձեռքերը թոթվել։

«Պառոն Բօշէն ալ յուզուած էր։ Հինգ վայրկեան պատուիրակները պատրաստուեցան վրայ կեցան, ընդունելով բազմութեան աղաղակները։

«Քարտուղարները վերջին նստին ատենագրութիւնը մէջտեղ դրին ստորագրելու համար։

«Այս ձեւակերպութեան կատարուելէն վերջ, Վիթթէ ըսաւ թէ Ռուսիա կը կրկնէ որ երբեք չի կրնար պատերազմական տուգանք վճարել Ճաքոնի, բայց կը համակերպի Սաղալինի մէկ մասին յանձնումին, և թէ այս յայտարարութիւնը իբրեւ վերջնագիր կը ներկայացնէ։

«Մինչ ռուս քարտուղար մը Վիթթէի խօսքերը ֆրանսերէնի և ճաքոնցի թարգման Ատաչի ֆրանսերէնէն ճաքոներէնի կը թարգմանէր Քօմուրայի համար, Վիթթէ սիկար մը կը ծխէր և պատասխանին կը սպասէր։

«Քօմուրա, առանց Վիթթէի երեսը նայելու իր պատասխանը տուաւ ճաքոներէն լեզուով, և պարզ ց իր կառավարութեան հայեացքը կացութեան վրայ։

«Վիթթէ մանկ ըրաւ տեսակ մը անհամբերութեան շարժումներով, մինչեւ որ Քօմուրա սա՛ ապաւորիչ և յուզումնալից յայտարարութիւնը ըրաւ թէ Միքատօ մարդասիրութեան զգացումներէն ոգեւորուած զինքը արտօնած է Ռուսերուն առաջարկած պայմանը ընդունելու։

«Երբ Նապօքով այս խօսքերը Ռուսերէնի կը թարգմանէր, Վիթթէի դէմքին վրայ յայտնի կը տեսնուէին հետքերը յուզմունքին զոր առաջ կը բերէր այս բոլորովին անակնկալ յայտարարութիւնը։

«Վիթթէ անոյշ ժպիտով մը իր դոհունակութիւնը յայտնեց և Նապօքովի կրկնել տուաւ վճռական խօսքը։

«Ռուսք իրենց յուզումը չծածկեցին, մինչ ճաքոնցիք կ'աչխատէին պահել իրենց սիթինքի դիմագիծերը, նոյն իսկ Ռուսերուն յուզումը տեսնելով։

«Վիթթէ իր կառավարութեան այս վճռականութեան վրայ չնորհակալութիւն յայտնեց, և մեւնոյն ատեն զինադադար առաջարկեց։

«Քօմուրա պատասխանեց թէ այս առաջարկութիւնը Թոքիօ հեռագրեց, և առ ալ պիտի ըլլայ։

«Ի վերջոյ սկսան համաձայնութեան խմբագրութեան։ Նիստը վերցաւ և կէս օրէ վերջ ժամը 3ի յետաձգուեցաւ։

«Երբ Ռուսք ժողովասրահէն մեկնեցան, իրենց ուրախութիւնը և զարմանքը կը յայտնէին իրենց դէմը ելլողներուն։ Վիթթէ և Օրլէն պանդոկ դացին, ճաքոնցիք ետեւ մնացին և Ռուսերուն ներկայութեանը բնաւ բերան չբացին։

«Երբ Վիթթէ պանդոկ դարձաւ, հոն խռնուող բազմութիւնը եռանդագին ցոյցեր ըրաւ անոր։ Կ'աղաղակէին.— «Հո՛ռա Վիթթէ։ Հուրրա՛ Վիթթէ։»

ՆԻՍՏԷՆ ՎԵՐՋ

Քօմուրայի վճռական խօսքէն վերջ ճաքոնցիներուն և Ռուսերուն բռնած ընթացքին վրայ կը հեռագրէ «Թայմս»ի Թղթակիցը.—

«Պառոն Քօմուրա ծովային պաշտօնարանին մէջ ա՛նպիսի վիճակ մը կը ցուցնէր, որ իր բարեկամներէն մին նուաղումի կը վերագրէ։ Թոքիոյէն իրեն դէմ բռնուած ընթացքը ցաւ պատճառած է իրեն։ Բանի մը օրէ ի վեր ճաքոնի ելմտական գործակատար Բանէքօն էր բուն լիազօրը ոչ թէ Քօմուրա։ Մարքիզ Իթօ, որուն գործակցի է Բանէքօ, Միքատոյին վերջին որոշման վրայ վճռական ազդեցութիւն բանեցուց։

«Բանէքօ և Քօմուրա իրարու հետ սիրով չեն։ Հաշտութեան ինչպէս նաեւ ուրիշ բաներու մէջ հակառակորդ են, և հիմա Քօմուրա զրկանք մը կը համարի իրեն համար որ իր քաղաքականութիւնը յետադաս եղաւ Բանէքօյի քաղաքականութենէն։ Մինչ ճաքոնցիք իրենց սովորական անդորրութիւնը կը պահեն, Ռուսք իրենց ուրախութենէն այլ յայտնի եղած են։ Վիթթէ ինքը զինքը չէր կրնար զսպել ուրախութենէն, բայց չկրցաւ տակալ։ Երբ պանդոկ դարձաւ Ջրային գրգռութեան մը հետեւանօք վրան գէշութիւն մը եկաւ։ Չէր կրնար խօսիլ, և հազիւ թէ կրնար իրեն երկնցուած անթիւ անհամար ձեռքերը թոթվել։

«Պառոն Բօշէն ալ յուզուած էր։ Հինգ վայրկեան պատուիրակները պատրաստուեցան վրայ կեցան, ընդունելով բազմութեան աղաղակները։

«Քարտուղարները վերջին նստին ատենագրութիւնը մէջտեղ դրին ստորագրելու համար։

«Այս ձեւակերպութեան կատարուելէն վերջ, Վիթթէ ըսաւ թէ Ռուսիա կը կրկնէ որ երբեք չի կրնար պատերազմական տուգանք վճարել Ճաքոնի, բայց կը համակերպի Սաղալինի մէկ մասին յանձնումին, և թէ այս յայտարարութիւնը իբրեւ վերջնագիր կը ներկայացնէ։

«Մինչ ռուս քարտուղար մը Վիթթէի խօսքերը ֆրանսերէնի և ճաքոնցի թարգման Ատաչի ֆրանսերէնէն ճաքոներէնի կը թարգմանէր Քօմուրայի համար, Վիթթէ սիկար մը կը ծխէր և պատասխանին կը սպասէր։

«Քօմուրա, առանց Վիթթէի երեսը նայելու իր պատասխանը տուաւ ճաքոներէն լեզուով, և պարզ ց իր կառավարութեան հայեացքը կացութեան վրայ։

«Վիթթէ մանկ ըրաւ տեսակ մը անհամբերութեան շարժումներով, մինչեւ որ Քօմուրա սա՛ ապաւորիչ և յուզումնալից յայտարարութիւնը ըրաւ թէ Միքատօ մարդասիրութեան զգացումներէն ոգեւորուած զինքը արտօնած է Ռուսերուն առաջարկած պայմանը ընդունելու։

«Երբ Նապօքով այս խօսքերը Ռուսերէնի կը թարգմանէր, Վիթթէի դէմքին վրայ յայտնի կը տեսնուէին հետքերը յուզմունքին զոր առաջ կը բերէր այս բոլորովին անակնկալ յայտարարութիւնը։

«Վիթթէ անոյշ ժպիտով մը իր դոհունակութիւնը յայտնեց և Նապօքովի կրկնել տուաւ վճռական խօսքը։

«Ռուսք իրենց յուզումը չծածկեցին, մինչ ճաքոնցիք կ'աչխատէին պահել իրենց սիթինքի դիմագիծերը, նոյն իսկ Ռուսերուն յուզումը տեսնելով։

«Վիթթէ իր կառավարութեան այս վճռականութեան վրայ չնորհակալութիւն յայտնեց, և մեւնոյն ատեն զինադադար առաջարկեց։

«Քօմուրա պատասխանեց թէ այս առաջարկութիւնը Թոքիօ հեռագրեց, և առ ալ պիտի ըլլայ։

«Ի վերջոյ սկսան համաձայնութեան խմբագրութեան։ Նիստը վերցաւ և կէս օրէ վերջ ժամը 3ի յետաձգուեցաւ։

«Երբ Ռուսք ժողովասրահէն մեկնեցան, իրենց ուրախութիւնը և զարմանքը կը յայտնէին իրենց դէմը ելլողներուն։ Վիթթէ և Օրլէն պանդոկ դացին, ճաքոնցիք ետեւ մնացին և Ռուսերուն ներկայութեանը բնաւ բերան չբացին։

«Երբ Վիթթէ պանդոկ դարձաւ, հոն խռնուող բազմութիւնը եռանդագին ցոյցեր ըրաւ անոր։ Կ'աղաղակէին.— «Հո՛ռա Վիթթէ։ Հուրրա՛ Վիթթէ։»

ՆԻՍՏԷՆ ՎԵՐՋ

Բորթսմութէ կը հեռագրեն.— Գ. կէս օրէ վերջ ժամը 1½ին (եւրոպական ժամացոյցով իրիկուան ժամը 8½ին), Բորթսմութի նաւային պաշտօնատունէն հաշտութեան կնքումի բարի լուրը լրագրի թղթակիցներուն հաղորդեց ռուս քարտուղար Բօրիսօֆսկէ։ Խմբագիր մը հեռաձայնին գլուխը կը գտնուէր, և կամաց կամաց, հատիկ հատիկ, բառ առ բառ նոյնը կը կրկնէր իր պաշտօնակիցներուն համար։ Առաջին բառերէն բան մը չէր հասկցուեր։ Ցետոյ յանկարծ սա՛ բառերը եկան.— Կասարեալ համաձայնութիւն ամէն խնդիրներու վրայ։ Բայց դարձեալ խմբագիրները կասկած ունէին, մինչեւ որ Վիթթէ իր բերնով յայտարարեց, և չունչ առին։

Տարօրինակ և զարմանալի երեւցաւ ա՛յն լուրը թէ Ճաքոն տեղի տուած է և տուգանքին վրայ չի պնդեր։ Համաձայնութիւն կայ ամէն կէտերու վրայ, և դաշնագրին ստորագրութիւնը քանի մը օրուան խնդիր է միայն։

Բօքօթիլով, Նիբով և Եէրմոլով ռուս պատուիրակները, որոնք Վիթթէի հետ ժողովի գացած չէին, ա՛նքան զարմացան լուրին վրայ որ հաւատալ չէին ուզեր։ Անոնցմէ մին ըսաւ.—

«Առաջին յաղթութիւնէ զոր Ռուսիա տարաւ, և Օեամային բոլոր յաղթութիւններէն աւելի մեծ է։ Ասիկա կը պարծենք Սերգիոս Վիթթէի։»

Ցետոյ Մ. Վիթթէ Մաքենի խմբագիրը առանձին ընդունելով, ըսաւ.—

«Ռուսիա ո և է ձեւով սու մը անգամ չի վճարեր, բացի իր գերիներուն ծախքերէն, որուն գումարն ալ Լա Հէյի ժողովը պիտի որոշէ։ Ռուսիա Սաղալինի կէսը միայն Ճաքոնի կը թողու։ Իր միակ կորուստը ա՛յն է։

«Բանակցութիւնները չատ կարճ և պարզ էին այսօր։ Նիստը բացուելուն պէս կրկնեցի Քօմուրայի թէ Ռուսիա տուգանք պիտի չվճարէ, և Քօմուրա տեղի տուաւ։ Ցետոյ համաձայնեցանք որ ինք Միքատոյէն և ես Զարէն խնդրենք որ զինադադար ըլլայ և գերիները ազատ արձակուին։

«Ռուսիոյ համար պատուաւոր հաշտութիւն մըն է։ Ռուսիոյ ամենապատ եղած ո և է կէտի վրայ տեղի չտուի։

«Ճաքոնցիք երկաթուղին կ'ուզէին մինչեւ Խարպին, ես պնդեցի և ընդունել տուի մինչեւ Ռուէնչէնչի, որ Խարպինէն շատ հեռի է։ Ճաքոնցիք ամբողջ Սաղալինը կ'ուզէին, ես պնդեցի և կէսը միայն տուինք։ Ճաքոնցիք տուգանք կ'ուզէին, ես դրամ մը չը տուի։ Սաղալինի կէսին համար գումար մը կ'ուզէին, ես մերժեցի։

«Ամենքն ալ մեզի խորհուրդ տուին ճաքոնի դրամ վճարելու, Բուզվէլթ, Ֆրանսա, Անգլիա, նոյն իսկ մեր հարենակիցներէն չատերը խնդրեցին ինձմէ ճաքոնի պահանջումին համակերպիլ, բայց ամուր մնացի։ Կիրակի իրիկուն Թաքահիրայի ըսի թէ ես իբրեւ ելմտական նախարար մէկ միլիառ բուպլի ոսկեդրամ խնայեցի, որուն դեռ ձեռք դպցուցած չենք։ Թաքահիրա ըսածներս Թոքիօ հեռագրեց։

«Ամենէն երջանիկ մարդը հիմա ես եմ որ հաշտութիւնը կնքուեցաւ։

ՀԱՇՏՈՒԹԵՆԷՆ ՎԵՐՋ

«Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»ի Օգոս. 30ի խմբագրականեն

«Մեծապէս մաքրուեցաւ աշխարհ դարձեալ»։ Այս բառերը, որոնցմով Լորտ Սալզպըրի ողջունեց Գերմանիոյ և Աւստրիոյ միջեւ հաշտութեան կնքումին լուրը, հիմա թերեւս աւելի մեծ իրաւունքով կրնան գործածուիլ հաշտութեան բարի լուրին վրայ, որ այսօր Բորթսմութէ կուգայ։ Հաշտութիւնը կնքուեցաւ։ Ասվախման վարանումներէ և տարակոյսներէ վերջ, յոյսին և յուսախութեան մէջեւ կսկծալի փոփոխականութենէ վերջ, անստուգութեան բոլոր տանջանքներէն վերջ, որոնք երեք շաբաթէ աւելի տարածուած էին ամբողջ քաղաքակրթի աշխարհին մէջ Բորթսմութի հաշտութեան ժողովի մասին, վերջապէս համաձայնեցան լիազօրները։ Ճաքոն բոլոր վիճելի կէտերուն մէջ տեղի տուաւ Ռուսիոյ յամառ տատամսումին։ Հրաժարեցաւ պատերազմական տուգանքէն, Սաղալինի վճարումէն, չէզոք նաւահանգիստներու մէջ փակուած ռուս մարտանաւերու յանձնումէն, Ծ. Ասիական ջուրերուն Ռուսիոյ ծովային զօրութեան սահմանափակումէն։ Ինչ որ բախտը չյաղողցուց երբէք ռուս զօրավարներուն, —այսինքն յաղթութիւն մը տանելու—, յաջողցուց ռուս դիւանագիտութիւնը, որ հաշտութեան գրասեղանին վրայ աւելի բախտաւոր եղաւ քան բանակները ճակատամարտի դաշտերուն վրայ և նաւատորմիղները ծովուն վրայ։ Ցաղթական Ճաքոն տեղի տուաւ։ Հաշտութեան ժողովին այսօրուան նիստին մէջ ճաքոնցի պատուիրակները յայտնեցին զայն։ Ծ. Արեւելքի մէջ 18 ամիսէ ի վեր արդէն տեւող մարդկային նախիրը այսպէս վերջ գտաւ։ Մարդկութիւնը կրնայ նորէն շունչ առնել։ Բաղաքակրթութեան նախատինք եղող այն արիւնահեղութեան մղձաւանջը և անոր ի մօտոյ վերսկսելու երկիւղը փարատեցաւ։

Աշխարհի պատմութեան այս վերջին մասը՝ որուն վկայ եղաւ մեր արդի սերունդը Ծ. Արեւելքի մէջ, —ինչպէս անաչորոյն և անկանոն տեսակին կը վերաբերի։ Արդէն իսկ տարօրինակ էր այս մարդազոհ պատերազմին սկզբնաւորութիւնը։ Ռուսիա որ Տէրութիւնները պատերազմի դէմ դեսպանախորհուրդի մը հրաւիրած էր, նո՛յն Ռուսիան որ ընդհանուր զէնքնկէցութիւն մը կ'երազէր և Լա Հէյի Իրաւարար Ատեանին ստեղծիչը եղաւ, ինք եղաւ դարձեալ որ կրկին դիմեց զէնքերու բախտը փորձելու, թէեւ կաւոյն ամբողջ երկար տեւողութեան մէջոցին չծագեցաւ բարի օր մը, որ գոնէ ամենաղոյն յաջողութիւն մը պարգեւէր իրեն։ Գոտեմարտութիւնը 18 ամիս տեւեց, բայց ո՛չ յաղթականը բոլորովին անմրցելի հանդիսացաւ, և ո՛չ պարտեալը բոլորովին սպառեցաւ դիմադրութեան անկարող ըլլալու աստիճան։ Հեռաւոր Արեւելքի մէջ դէմ առ դէմ գտնուող վիթխարի բանակներուն նման վիթխարի էին նաեւ մղուած ճակատամարտները։ Տանջալից և հնգետասանօրեայ ճակատամարտներ, որոնց նմանը չի գտնուիր պատերազմներու պատմութեան մէջ, մղուեցան. անաւոկ կարծուած բերդաքաղաք մը՝ մարդկեղէն կեանքի անլուր զոհողութիւններով՝ պարտաւորուեցաւ անձնատուր ըլլալ, և մինչ Լիաօեանկի, Մուքտէնի և Թիլինկի առջեւ շարաթներով կռիւ կ'ըլլար, մինչեւ որ բանակներէն մին նահանջի կը հարկադրուէր, Ցուշիմայի մէջ քանի մը ժամուան մէջ ամբողջութեամբ փճացաւ մին ամենահզօր նաւատորմիղներէն, զորս աշխարհ երբէք տեսած էր։

Ծ. Արեւելքի մարդկային այս կորուստներուն չուայլութիւնը նոզկանք առաջ կը բերէր բոլոր քաղաքակիրթ ժողովուրդներուն մէջ։ Բայց ամէն անգամ որ եւրոպական Տէրութիւններէն մին նշան մը ցոյց կուտար մէջ իջնալու, իսկոյն մէկ կողմ կը քաշուէր Ռուսիոյ սա յայտարարութենէն թէ ուզէ միջամտութիւն իր ազգային արժանապատուութեան վիրաւորանք մը պիտի նկատէր։ Սակայն ինչ որ չհամարձակեցան ընել Եւրոպայի հին Տէրութիւնները, համարձակեցաւ Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Նախագահը։ Ան ահաբեկ չեղաւ. առաջնորդ եղաւ հաշտութեան բանակցութիւններուն, եւ ի զարմանս աշխարհի պատերազմիկ Տէրութիւնները ընդունեցին անոր միջամտութիւնը։ Սակայն ինչպէս ամէն բան այս պատերազմին մէջ, տարօրինակ էր նաեւ այն եղանակը որով պատուիրակները նստան հաշտութեան սեղանին չուրջ։ Մ. Վիթթէ և Պառոն Քօմուրա ճաքոնական պահանջումներուն մէջ մի կէտը նկատի կ'առնէին, մինչ Լիէվիչ և Օեամա դէմ առ դէմ կեցած էին կռուելու կազմ ու պատրաստ։ Զինադադար կնքուած չեր։ Ամէն մէկ վայրկեան թուրին բիրտ ուժը կրնար քանդել դիւանագէտներուն նուրբ բանուածքը, և երկու կառավարութիւններուն բարեացակամութենէն աւելի ապնոց կռուելէն յոգնելուն պէտք է չբնորհակալ ըլլալ որ թնդանօթներուն գրոտումը չխլեցնեց հաշտութեան պատուիրակներուն ձայնը։ Իրենց խօսքերը արդէն իսկ պատերազմաշունչ էին։ Բորթսմութի ծովային պաշտօնական սրահին մէջ իրարու դէմ անկուեցան պինդ դլուխներ. որովհետեւ մէն մի կողմ կը պնդէր իր պահանջումին վրայ, և ո՛չ մին կը զգուշանար սա՛ սպառնալիքէն թէ ա՛յն տէրութիւնը՝ որուն ներկայացուցիչն է ինքը, պատրաստ է պատերազմը շարունակելու։ Տակաւին յայտնի չէ թէ չէզոք Տէրութիւնները մինչեւ ո՞րչափ յաջողեցան իրենց ազդեցութիւնը նժարին մէջ նետել ի նպաստ հաշտութեան։ Եթէ նոյն իսկ երկու պատերազմիկ Տէրութիւնները պատերազմը շարունակելու համար ուժասպառ եղած չըլլային — ինչպէս ա՛յս պատճառաւ արդէն հաւաքուեցան հաշտութեան սեղանին չուրջ—, չեղոք տէրութիւններուն համար ամօթ էր ներել որ անոնք կրկին կռուէին, և արիւնոտ տեսարաններ կրկին պարզուէին աշխարհի առջեւ Ծ. Արեւելքի մէջ։ Վերջ ի վերջոյ խնդիրը դրամական էր որ կը բաժնէր երկու վիճող կողմերը։ Բաղաքակիրթ աշխարհը պիտի չըմբռնէր երբեք որ հարիւր հազարաւոր դեռատի կեանքեր հնձուէին, զորս կարելի պիտի ըլլար փրկել տուգանքի մը վճարմամբ։

Ճաքոնի հեղութիւնը արգիլեց ամենայոյսին և ամօթալին, և չափաւորութեան այս ապացոյցը, հաշտութեան անկեղծ սիրոյն այս իրողութիւնը, իր բոլոր յաղթութիւններէն աւելի պայծառ կը շողայ։ Ո՛չ ոք պէտք է տարակուսի թէ պատերազմիկ Տէրութիւններէն ա՛ն որ մինչեւ հիմա բնաւ պարտութիւն չկրեց, դարձեալ ա՛ն պիտի ըլլար յաղթականը եթէ պատերազմը շարունակէր, և ո՛չ թէ բոլոր ճակատամարտներուն մէջ պարտուող Ռուսիան, որ սակայն ինք աւելի սպառնացաւ դարձեալ վերսկսիլ արիւնհեղութիւնը։ Նոր քաղաքակրթուած Ճաքոնի ազնուութեան գեղեցիկ ապացոյցն է որ Պառոն Քօմուրա հրաժարեցաւ իր դիմիրէն, և յաղթականին դեղեցիկ առաքինութիւնը՝ չափաւորութիւնը գործածեց։ Իրենց հին քաղաքակրթութեան վրայ պարծենցող եւրոպական Տէրութեանց համար դաս մըն է ասիկա։ Բաղաքակիրթ ժողովուրդներէն ամէնէն կատարը, որ դեռ կէս դար առաջ այսօրուան Ջինաստանն էր եղեր, և իր դասախարութեան առաջին տարիներուն տղայ մը կը համարուէր, երբ ոտք ելնելու առաջին փորձերը կ'ընէր (Ջինու դէմ), ցոյց տուաւ թէ ո՛չ միայն զէնքի արուեստին և պեսական վարպետութեան արհեստին մէջ հասած է իր ուսուցիչներուն, գրեթէ գերազանց իսկ է, այլ նաեւ թէ իր բարոյական բարձրութիւնը եւրոպական մակարդակէն վեր է, եւ թէ ցեղապէս իրաւունք ունի հաւասար նկատուելու քաղաքակիրթ Տէրութեանց շարքին մէջ։ Ուրեմն ո՞ւր կը մնայ ա՛ն չնծու Դեղին Վտանգը, զոր ոմանք իրենց խելապատակին մէջ չենած են։ Սակայն ասով պզտիկցնել չենք ուզեր ա՛յն ծառայութիւնը զոր մատոյց Ռուսիոյ պետական մարդը Մ. Վիթթէ։ Ռուսիա բանակցութեանց միջոցին ա՛նար ազդեցութեան, անյողդողդութեան և վարպետութեան կը պարտի իր ճախողութիւններուն գոնէ մասամբ դարմանուիլը, բայց Վիթթէի ճարտար առաջնորդութիւնը նպաստաւոր եղաւ նաեւ առաջ բերելու հաշտութիւնը, որուն իրեն տեղ ուրիշ ռուս դիւանագէտ մը պիտի չհամնէր։ Սակայն հակառակ Քօմուրայի ցոյց տուած ազնուութեան և հակառակ Վիթթէի գործի մարդու գերազանցութեան, զէնքերը դարձեալ պիտի խօսէին եթէ Բուզվէլթ բան գործ չունէր համաձայնութեան արգելքները բառնալու։ Երբ բանակցութիւնները կը նուազէին, երբ խզուելու վրայ էին պատերազմիկներուն միջեւ իր բանած թելերը, միշտ միջոց կը գտնէր պատուիրակները իրարու մօտեցնելու։ Այս պատեհութեամբ իր խաղացած դերը փառաւոր յիշատակ մը կ'ապահովէ իրեն մեր Դարուն պատմութեան մէջ։

Բորթսմութի հաշտութեան քաղաքական հետեւանքները առ այժմ տակաւին չեն տեսնուիր։ Ռուսիա նորէն պիտի ամփոփուի՝ Ճաքոնի դէմ գործելու և վրէժ լուծելու համար։ Զինք կարծեր։ Ընդհակառակն, անկարելի չէ որ ճակատամարտի դաշտերուն վրայ ա՛նքան մօտէն զիրար սոսրող երկու ազգերուն միջեւ մերձեցում մը տեղի ունենայ ժամանակ անցնելով։ Ռուսիա պատերազմէն առաջ Ճաքոնը բանի տեղ դրած չէր։ Այսօր գիտցաւ թէ իր երբեմնի գաղափարը ո՛րքան սխալ է եղեր, և վաղն ալ թերեւս սա՛ համոզման պիտի գայ թէ Ճաքոնի հետ շատ մը Ծ. Արեւելեան չահեր ունի։

Ուրիշ Տէրութիւններ եւ այսուհետեւ Ճաքոնը միշտ հաշուի պիտի առնեն։ Իրբեւ Մեծ Տէրութիւն հռչակուեցաւ, և իբր այն նստաւ Բորթսմութի մէջ։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

1 Սեպտեմբեր 1905

Ֆրանս.	3%	(3% Français)	100 10
Բէյժի		(Tab. Turcs)	413 —
Օսմ. Միացեալ		(R. Nv. Unif.)	92 25
Երկաթուղի		(Lots Turcs)	132 75
Պանք Օթթ.		(Banque Ott.)	598 —
Թրանսվոալ		(Transvaal)	81 —

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՕՍԹՐԷՊԻՑ Օգոստոս 31.— Ռուսիոյ Զարը սա հեռագիրը ուղղեց Մր. Բուզվէլթի.— «Ընդունեցէք անկեղծ շնորհակալութիւններս և շնորհաւորութիւններս այն պարագային համար որ ձեր անձնական-ու կորովի ջանքերովը հաշտութեան բանակցութիւնները բարեբաստիկ ելքի մը յանգեցուցիք։ Իմ երկիրս պիտի ճանչնայ այն մեծ մասնակցութիւնը զոր ունեցաք՝ հաշտութեան բանակցութենանց և անոնց բարեբաստիկ ելքին համար։»

ՎԻՆՆԱ.— Նախագահ Բուզվէլթ նախաձեռնարկ կ'ըլլայ առաջարկելու որ Լահէյի մէջ նոր համաժողով մը գումարուի որ քննէ ռուս-ճաքոն պատերազմին առթիւ մէջտեղ ելած կարգ մը միջազգային խնդիրներ, ինչպէս ընդծովեայ ականներու քննութիւնը, չէզոք ջուրերու և երրորդական տէրութեան մը նաւահանգիստներուն մէջ թշնամիներուն իրաւունքները, պատերազմ առնելի անթել հեռագրութիւնը և այլն։

ԲՈՐԹՍՄՈՒԹ.— Մ. Մարթէնս եւ Մ. Տէնիսքն, որոնք հաշտութեան դաշնագիրը պիտի պատրաստեն, խմբագրեցին յառաջաբանը և երեք յօդուածներ։ Հիմա չինական արեւելեան կսկծուելին թողուելուն յօդուածը կը խմբագրեն։ Զինադադարին գալով, կարելի է որ անոր կնքումը մէկ կամ երկու օր յետաձգուի։ Կը հաւատուի թէ ժամանակ մը վերջ առեւտրական դաշնագիր մը պիտի կնքուի Ռուսիոյ և Ճաքոնի միջեւ։ Ռուս և Ճաքոնի պատուիրակներուն միջեւ դեռ համաձայնութիւն չգոյացաւ զինադադարի մասին։ Պառոն Բօշէն յայտարարեց որ Ռուսիա Նպատակ ունի ասկէ վերջ բարւոք յարաբերութիւններ մշակելու Ճաքոնի հետ, որպէս զի Անգլիոյ ազդեցութիւնը կորի Ծ. Արեւելքի մէջ։

ՌԵԹԵՐՍԹՈՒԻՐԿ.— «Նովոյէ Վրէմիա» կ'ըսէ թէ Մ. Վիթթէ երբ Ռեթերսպուրկ դառնայ, վարչապետ պիտի կարգուի։ «Ռուս» հաւաստի աղբիւրէ կ'իմանայ թէ Ռուսիա 100 միլիոն ռուբլի միայն պիտի վճարէ Ճաքոնի, իբր հատուցում Ճաքոն գերի տարուած Ռուսերու։ Բայց դեռ վերջնական համաձայնութիւն զոյացած չէ տուգանքի խնդրոյն վրայ։ Ռուսիոյ գլխաւոր քաղաքներէն կը հեռագրուի որ հաշտութեան կնքումը ուրախութիւն առթեց։ Ռեգերսպուրկի բոլոր թերթերը, բաց ի «Նովոյէ Վրէմիայ»է, գոհութիւն կը յայտնեն որ արիւնհեղութեան վերջ տրուեցաւ։

—Անգլո-Ճաքոնական նոր դաշնագիրը օգոստոս 12ին ստորագրուեցաւ Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարար Լորտ Լէնստաունի և Լոնտոնի ճաքոնական դեսպան Հաչիի կոմսին կողմէ։ «Մթանտարա» կ'ըսէ թէ անգլո-ճաքոնական նոր դաշնագրին նպատակն է պահպանել իրաց հաստատեալ վիճակը Մէջին և Ծ. Ասիոյ մէջ։ Ճաքոն եւ Անգլիա պիտի օգնեն իրարու երբ իրենց մէկ ստացուածքը վտանգի ենթարկուի, մինչ նախորդ դաշնագրին համաձայն այն ատեն միայն պարտաւոր էին իրարու օգնել, երբ երկու Տէրութիւն միանդամայն յարձակում գործէին իրենցմէ մէկուն վրայ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷ

բաժչապետին, երդեցին «Թագաւորեաց Աստուած» շարականը։

Յետոյ Կրօն. Ժողովոյ անդամ Տ. Կարապետ քհն. Սեթեան Պոլոս Առաքելային մէկ Գիրքը կարդաց, որով առաքեալը կը հաստատէ թէ՝ հաւատացեալք պէտք է որ հաւատարմութեամբ հպատակին իրենց Թագաւորին։

Տ. Մովսէս եպիսկ. Կէօմրիւքճեան կարդաց Մաղթէոսի Իր. գլուխ Աւետարանը որ կը պատուիրէ «Տո՛ւք զԿայսերն՝ Կայսեր և զԱստուծոյն Աստուծոյ»։

Աւետարանէն վերջ Ս. Պատրիարք Հայրը, առաջնորդութեամբ վարդապետներու և քահանաներու, բեմը ելաւ և օրուան հանդէսին առթիւ պերճիմաստ և աղդու քարոզ մը խօսեցաւ, բնաբան առնելով Առաքելոյն «Ցուշ արասջիր Նորա իշխանութեանց և պետութեանց հնազանդ լինել, հպատակ կալ և յամենայն գործս բարութեան պատրաստ գտանել» խօսքը։ Այսպէս ըսաւ Ս. Պատրիարք Հայրը՝ Պօղոս Առաքեալ իր Տիմոթէոսի Թղթոյն մէջ կը պատուիրէ ժողովրդեան միշտ ալօթել Վեհապետին կենաց և արեւշատութեան համար։ Առաքեալը իր աշակերտներէն Տիտոսի ուղղած խօսքին մէջ ալ կը յայտնէ թէ, ժողովուրդը պարտ է միշտ հպատակիլ և հաւատարիմ մնալ իր Վեհապետին։ Այս խրատները և կամ առաքելական պատգամները երբ կ'ուղղուին քրիստոնեաներուն, պէտք է որ բարի քրիստոնեան հաւատարիմ իր եկեղեցիի կանոններուն հնազանդի և միշտ հաւատարիմ ըլլայ Անոնց որոնք կոչուած են առաջնորդելու և վարելու ժողովուրդները։ Եւ արդէն ո՞չ ապաքէն Աստուածն Աստուծոյ և Թագաւորն Թագաւորաց երկրային իշխանութիւնները կազմած և հաստատած է, միմիայն մեր անդորութեանը համար։ Վեհապետները Աստուծոյ կողմէ կարգեալ են և մեր նիւթական կեանքին վրայ կը հսկեն։ Մեր տարբեր զգայարանքներով կազմուած մարմինը ներդաշնակ միաւորութիւն մը ունի որուն անդամները երբէք իրարու ներդակ չեն չարիր ու գործեր և միշտ կը հետեւին մտքին ուղղութեանը։ Այսպէս մեր ազգինն է բարոյական մարդուն կապերը, որուն ամբողջ հպատակ անդամները կ'ուղղուին և կը կառավարուին Աստուծոյ կողմէ կարգեալ Վեհապետէն։ Եթէ, ինչպէս մարմնին անդամները նոյնպէս և ոևէ հպատակ ժողովուրդի մը մէն մի անդամները իրենց ուղածին և փափաքածին նման չարժէին, ումն այսպէս և ումն այնպէս, այն ատեն ի՞նչ կ'ըլլային մեր մարմինները և կամ ի՞նչ կ'ըլլային բոլոր ազգերը։ Ամէն հպատակ ժողովուրդ պէտք է մի մարմն հպատակի և հաւատարիմ գտնուի երդուեալ իշխանութեան՝ իր Վեհապետին որ կարգուած է Աստուծմէ։

Ս. Պատրիարք Հայրը շեշտեց Նամանաւանդ այն պարագան թէ՝ Առաքեալը կը նղովէ և յայտնի կերպով կը դատապարտէ անհաւատ մարդիկը։ Բայց ես կը կրկնեմ և կը յորդորեմ ձեզ սիրելի ժողովուրդ որ առաքեալին պատուիրանը «Ցուշ արասջիր Նորա իշխանութեանց և պետութեանց հնազանդ լինել» խօսքը՝ բնաբան ընէք ձեզի։ Հաւատքին մէկ մասն ալ աղօթքն է։ Այսօր ալ, ինչպէս միշտ, աղօթենք և սրտաբուխ մաղթանքներ ուղղենք առ բարձրեալն Աստուած, վասն թանկագին կենաց և արեւշատութեան Վեհ. Սուլթանին, Որուն բարձր հովանիին տակ, ինչպէս միլիոնաւոր հպատակներ, նոյնպէս ալ մենք Հայերս, միշտ վայելած ենք բազմաթիւ շնորհներ։

Այսօր որ, ըսաւ Ն. Սրբազնութիւն 30րդ բարեբաստիկ տարեդարձը կը տօնենք Օգոստափառ Սուլթան Ապտ-Իւլ-Համիտ Կայսեր Գահակալութեան, ջերմեռանդօրէն աղօթե՛նք այս բարեբաստիկ առթիւ, արեւշատութեանը համար Ն. Կայս. Վեհափառութեան։ Հայ ժողովուրդը որ, ինչպէս միշտ, նոյնպէս և Վեհ. Սուլթանին Կայս. Գահակալութենէ ի վեր լիուլի վայելած է Օսմ. բարեխնամ Պետութեան հայրական հովանին և Որուն շնորհիւ կրցած է պահել իր գոյութիւնը, եկեղեցին, կրօնքը և լեզուն, այսօր կը երկնապէս երախտապարտ կը զգայ Անոր հանդէպ, անոր համար որ Ն. Կայս. Վեհափառութիւնը նորանոր շնորհներով կ'երջանկացնէ Հայ ժողովուրդը։ Ուստի աղօթքով և գոհաբանական հանդիսաւոր մաղթանքներով բարձրացնենք, ըսաւ, մեր ամէն ըղձանքները Երկինք, որ մեր Օգոստափառ Ինքնակալին Ապտ-Իւլ-Համիտ Խան Ղազի Կայսեր երկար ու բարեբաստիկ տարիներ պարգեւէ և Անոր Վեհապետութեան հպատակ Հայ ժողովրդեան վերայէն միշտ և հանապազ անպակաս ընէ»։

Ժողովրդեան ներկայ խուռն բազմութիւնը՝ սրտագին ու բարձրաձայն ամէններով ձայնակցեցաւ Ն. Սրբազնութեան բարեմաղթութիւններուն։

Գոհաբանական Աղօթքէն վերջ, Ս. Պատրիարք Հայրը՝ Պատրիարքարանի ընդունելութեան սրահը ելաւ իր շուրջը գտնուող եկեղեցականներով և ծանօթ անձնաւորութիւններով, ուր պատուասիրութիւններ և մեծարանքներ եղան։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ՝ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԻՆ ՄԷՋ

Ս. Պատրիարք Հայրը յետոյ, իր հետ ունենալով Պատրիարքարանի Աւագ գործակատար Արիս էֆ. Թէոճեանը, Կայս. Պալատ գնաց։

Վեհ. Կայսրը Պետական աւագանիին և Ցունաստանի Նիքոլա իշխանին վերջ բարեհաճեցաւ իր Բարձր ներկայութիւնը ընդունիլ հպատակ ազգաց հոգեւոր պետերը, այսինքն Ցունաց, Հայոց, Հայ-Հռոմէականաց Պատրիարքները, Հրէից Խախամապետը, Հայ-Բողոքականներու ազգապետը և Պուլկարաց, Ասորւոց, Մելքիդեներու, Կաթոլիկ Բաղդէացւոց և կաթոլիկ Ասորւոց Պատ. Փոխանորդները։

Հոն ի ներկայութեան Վեհ. Կայսեր, Ցունաց Տ. Եռաքիմ Պատրիարքը, ի դիմաց միւս հոգեւոր պետերուն, երախտագիտական և հաւատարմական ուղերձ մը կարդաց և մեծ Լողոթքը զան Թարգմանեց։

Ն. Կ. Վեհափառութիւնը յետոյ՝ յայտնուած շնորհաւորական և երախտագիտական զգացումներուն համար իր Բարձր գոհունակութիւնը յայտնեց և հրամայեց հոգեւոր պետերուն որ Իր Կայս. Բարեւները հաղորդեն իրենց հոգեւոր իրաւասութեան տակ գտնուող ժողովրդեան։

Ներկայ հոգեւոր պետերը մեկնեցան ջերմագին բարեմաղթութիւններ ընելով Վեհ. Կայսեր արեւշատութեան համար։

*** Ս. Պատրիարք Հայրը երէկ Կայս. Պալատ գտնուած միջոցին այցելութիւն տուաւ Բարձր. Համի Ալի և Թանին փաշաներու։

Երէկ գիշեր Պատրիարքարանի մէջ սովորականն աւելի ոգեւորութեամբ, և ակնախտիղ ու բաղմազան լոյսերու մէջ կատարուեցան օրուան ընդհանուր խրախճանութիւնները։ Խուռն բազմութեան մը մէջ՝ Մայր վարժարանի երգեցիկ աղջիկները՝ Վեհ. Սուլթանին ձօնեալ մայիսերգներ երգեցին, որմէ յետոյ ներկայ գտնուող եկեղեցականաց կողմանէ թրքերէն և հայերէն լեզուաւ բարեմաղթութիւններ արտասանուեցան վասն թանկագին կենաց և արեւշատութեան Ն. Կայս. Վեհափառութեան։ Միահամուռ և սրտագին ամէններ պատասխանեցին սոյն բարեմաղթութեանց։ Փոխանորդարանի կողմէ ներկաները մեծարուեցան շաքարեղէններով և օշարակներով։

Վեհ. Սուլթանին Դահակալութեան բարեբաստիկ տարեդարձին առթիւ, երէկ գիշեր չքեղապէս լուսաւորուած էին Նաև Երուսաղէմատունը, Ազգ. Հիւանդանոցը, Ս. Յակոբայ և Գալֆեան որբանոցները, մայրաքաղաքիս բոլոր Հայ եկեղեցիներուն դուռները։ Նոյնպէս Ս. Պատրիարք Հօր Բերայի բնակարանը, փոխանորդ Սրբազանին Սամաթիոյ բնակարանը, Տ. Բարթողիմէոս արքեպս.ի Պէյքօզի բնակարանը, Տ. Մեսրոպ արքեպսկ.ի Դում Դարուի բնակարանը և Պատրիարքարանի արձանագրութեանց դիւանի Տեսուչ Մկրտիչ էֆենտի Մելիքեանի բնակարանը։ Ինչպէս նաև ուրիշ կառավարական Հայ պաշտօնատարներու բնակարանները իրենց գոյնզգոյն հարիւրաւոր դրօշակներովը, լապտերներովը ու կանթեղներովը դիտիչ տեսարան մը կը պարզէին։ Նոյնպէս Պատրիարքարանի փողոցին մէջ չքեղ տեսարան մը կը պարզէր Դում Դարուի և շրջականերու Մուսթաֆա Շահին էֆ. Դասապարեանի գրասենեակը, որ բազմաթիւ կանթեղներով, դրօշակներով և վերտառութիւններով զարդարուած էր։ Ներկաները կը պատուաբերուէին օշարակներով, և նուագ մը ալ ընտիր կատրներ կը նուագէր։

Հայ-Հռոմկականներու Կ. Պատրիարք Տ. Սահակ Գոնտակեան, երէկ առաւաւ նախագահեց Գոնտակեան ազգային ազգանունը որ կատարուեցաւ Սազըզ Աղաճի Հայ-Հռոմէական Պատրիարքարանիսա եկեղեցիին մէջ, Վեհ. Սուլթանին Դահակալութեան տարեդարձին առթիւ։

Սազըզ Աղաճի Պատրիարքարանը, ինչպէս նաև Հայ-Հռոմէական երեւելիներու բնակարանները լուսազարդուած էին։

Հայ-Ցողոմկականներու ազգապետ Վեսմ. Յակոբ էֆ. Պոյաճեան երէկ Կայս. Պալատ երթալով, ի դիմաց իր հասարակութեան հաւատարմական զգացումներ մատոյց յատս Կայս. Գահոյից։

Երէկ գիշեր թէ՛ Ազգապետարանը և թէ Վեսմ. Աղգապետ էֆ.ի, և Հայ-Բողոքական երեւելիներու բնակարանները լուսազարդուած էին օրուան տօնին առթիւ։

*** Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը Ամեն. Տ. Տ. Սահակ Սրբազան և Երուսաղէմի Պատրիարք Ամեն. Տ. Յարութիւն Սրբազան շնորհաւորական և երախտագիտական հեռագիրներ ուղղած են Կայս. Պալատ։

Վեհ. Սուլթանին Դահակալութեան տարեդարձին առթիւ երէկ Կայս. Պալատ գացին Տ. Բարթողիմէոս, Տ. Հմայեակ և Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոսները, և երախտագիտական ու շնորհաւորական ուղերձներ մատուցին յատս Կայս. Գահոյից, և արժանացան Կայս. մեծարանաց։

Վեհ. Սուլթանին Գահակալութեան բարեբաստիկ տարեդարձին առթիւ Եսի-Դուլէի Ս. Յակոբայ Որբանոցին սաներուն կողմէ գեղատառ ուղերձ մը պատրաստուած է յատս Կայս. Գահոյից մատուցուելու համար։ Այս ուղերձը գրած է Օսմաներէնի ծանօթ ուսուցիչ Պետրոս էֆ. Կարապետեան։

Ազգ. Հիւանդանոցի մատրան մէջ երէկ ժամը 6ին գոնարանական հանդիսաւոր մաղթանքներ տեղի ունեցան նախագահութեամբ Տ. Վարդան վրդ. Բրոխորենեանի։ Ամբողջ պաշտօնէութիւնը և Սամաթիոյ Ս. Կարգի Բժիշկները ներկայ գտնուեցան այս արարողութեանց։ Յետոյ որբերը և որբուհիները Վեհ. Սուլթանին անուան նուիրեալ երգեր երգեցին։

Երէկ իրիկուն Ազգ. Հիւանդանոցը շքեղօրէն լուսաւորուած էր։ Նոյնպէս շքեղօրէն լուսաւորուած էր հաստատութեան տնօրէն Յակոբ էֆ. Համամճեանի բնակարանը։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը այսօր Կայս. Պալատ կ'երթայ։

ՕՐԹԱԿԻՒՂԻ եկեղեցւոյն տօնախմբութեան առթիւ վաղը, Տ. Վահրամ Ա. եպսկ. պիտի պատարագէ։

ԹՕԲԳԱԲՈՒԻ եկեղեցւոյն մէջ վաղը պիտի պատարագէ Տ. Տիրայր վրդ.։

ՍԱՄԱԹԻՈՅ Ս. Դէորգ եկեղեցւոյ դպրաց դասու հանգուցեալ Ատենապետ Յովակիմ էֆ. Բէմճեանի հոգւոյն համար, վաղը Նոյն եկեղեցւոյ մէջ յատուկ Ս. Պատարագ պիտի մատուցանէ և Պաշտօն պիտի կատարէ Տ. Ներսէս Ծ. Վ. Դանիէլեան։

ԱԶԴ. — Առաջիկայ կիրակի 21 Օգոստոս 905 Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը յատկապէս հրաւիրուած է Գարթալի Ս. Նշան եկեղեցիին մէջ պատարագ մատուցանելու և իր հոգեշունչ քարոզութեամբ միխիթարելու բարեպաշտ ժողովուրդը։ Ցետ աւարտման Ս. Պատարագի եկեղեցւոյս հիմնադրաց Նորատունկեան գերդաստանի համայն ննջեցելոց հոգւոյ պաշտօն պիտի մատուցուի։ Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան ժամը 12, սկզբնաւորութիւն Ս. Պատարագի ժամը 2։ Ի դիւրութիւն կղզեցնակ ժողովրդեան կը ծանուցուի նաեւ թէ առաւօտուն Մալիքէքէն շոգեկառքը կը մեկնի 1.34 և 2.24ին։

Ի դիմաց Թաղ. Խորհրդոյ Գարթալի

Ատենադպիր Ատենապետ

ԼԵՒՈՆ ՆՇԱՆԵԱՆ Մ. ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ

ՌՈՂՈՐԱԿԱՆ ԹԵՄ

Վաղը պիտի քարոզեն.—

Բերայի մէջ ժամը 2.15ին Պատ. Կ. Ց. Բերոբեան։

Կէտիկ-Բաչայի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ ժամը 3.15ին Ց. էֆ. Ս. Աբրահամեան։

Սկիւտարի մէջ ժամը 3ին Բրօֆ. Ց. Հ. Ճէֆիրեան։

Պայսըլ-Հաուսի մէջ ժամը 3.45ին Վեր. Ց. Գ. Գրիգորեան։

Խաղիւղի մէջ ժամը 7ին Պատ. Ս. Ց. Զորիկեան։

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի Ճումա կիւնիւ Սէլամլըգ ռէսմը ալիսի Համիտկէ ճամիի չէրիֆինտէ իճրա պուրուլմուշ տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՎԵՀԱՊԵՏԻՆ

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱԳՏ-ԻԻԼ-ՀԱՄԻՏ Բ.

ԳԱՅԾԵՐ

Երէկ, ամէն տարուընէ աւելի մեծ շքով տօնուեցաւ Վեհ. Սուլթանին Գահակալութեան 30րդ Տարեդարձը բովանդակ Օսմ. Կայսրութեան մէջ։ Արդէն շաբաթէ մը ի վեր մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէր Պոլսոյ մէջ, և պատրաստութիւններ տեսնուած էին խրախճանութեանց համար։ Պոլիս երէկ ցորեկ ամբողջ դրօշազարդուած էր և հանդիսական երեւոյթ մը զգեցած։ Ցորեկին, ըստ սովորութեան, թնդանօթներ արձակուեցան որոշեալ տեղերէ։

Ինչպէս պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ, պաշտօնական շնորհաւորութիւնները կատարուեցան Երլաբդի Կայս. Պալատին մէջ շքեղօրէն։ Առտուն, պետական բոլոր քաղաքային, զինուորական և կրօնական բարձր պաշտօնատարները Կայս. Պալատ գացին իրենց շնորհաւորութիւնները մատուցանելու, առաջնորդութեամբ նախարարներուն։ Բարձր. Մեծ-Եպարքոս Թէֆիք փաշա, ի դիմաց բոլոր պաշտօնատարներուն, շնորհաւորութիւններ մատոյց յատս Կայս. Գահոյից և բարեմաղթութիւններ ըրաւ։ Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ յայտարարել թէ չատ գոհ է այն հաւատարմական ծառայութիւններէն զորս նախարարները կը մատուցանեն թէ՛ Իրեն և թէ Կայս. Երկրին։ Մեծ-Եպարքոսը սրտաբուղխ մաղթանքներով հաւատարմական զգացմանց հաւատիքը մատոյց։ Կրօնականներուն կողմէ Բէհիւլ-Իւլեմա էֆէնտին շնորհաւորութիւններ մատոյց և արժանացաւ Կայս. մեծարանաց։

Ինչպէս Հայոց և Հայ-Հռոմէականաց, նոյնպէս Ցունաց, Պուլկարաց, Բաղդէացիներու և Մելքիթներու Մայր Եկեղեցիներուն մէջ հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ եղան Վեհ. Սուլթանին համար, և յատոյ հոգեւոր պետերը Կայս. Պալատ գացին և յանուն իրենց հաւարակութեանց, շնորհաւորութիւններ մատուցին։

Նոյնպէս, Կայս. Պալատ երթալով շնորհաւորութիւններ մատուցին օսար դեսպանատուններու առաջին թարգմանները, Պոլսոյ Առեւտրական, Սեղանաւորական մեծ հաստատութեանց, երկաթուղիներու Տնօրէնները, և ականաւոր անձնաւորութիւններ։

Վեհ. Սուլթանին Գահակալութեան տարեդարձին առթիւ, երէկ շնորհաւորական հեռագիրներ հասան Կայս. Պալատ օսար բոլոր Վեհապետներէն, Պարսից Շահէն և կառավարութեանց պետերէն։ Վեհ. Սուլթանը փոխադարձ հեռագրով շնորհակալութիւն յայտնեց։

Նգիպտոսի Խեդիվը, Մէսքէթի Եմիրը, Պուլկարիոյ Իշխանը, Սամոսի Իշխանը, բոլոր կուսակալները, զօրաքանակներու հրամատարները, և օսար Տէրութեանց մօտ Օսմ. ներկայացուցիչներն ալ շնորհաւորական հեռագիրներ ուղղեցին Կայս. Պալատ։ Կայս. Պալատն առաջին քարտուղարութիւնը փոխադարձ հեռագիրներով Կայս. Բարձր գոհունակութիւնները հաղորդեց անոնց։

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

Երէկ զրեցինք արդէն թէ հանրային ինչ հանդէսներ, բացումներ և հիմնարկէքներ պիտի կատարուին Կայս. Գահակալութեան տարեդարձին առթիւ։

Սիրքէճիի կայարանին կից շինուած օսմ. Նոր Նամակատունը և հեռագրատունը բացուեցաւ երէկ։ Շէնքը զրօշներով զարդարուած էր։ Բացման հանդէսը սկսաւ Թղթատարական և հեռագրական վերատեսչութեան կողմէ կարգուած մէկ մասնաւոր պատուիրակութեան ժամանելովը։ Իմամներ աղօթքներ կարդացին և յետոյ հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ եղան Վեհ. Կայսեր համար, Որուն շնորհիւ ամէն օր կայսրութեան մէջ կ'աւելնան և կը զարգանան հաղորդակցութեանց միջոցները։

Երէկ հանդիսաւորապէս տեղի ունեցաւ քաղաքային բժշկական վարժարանին շրջանաւարտներու վկայականաց բաշխման հանդէսը։ Շէնքը զարդարուած էր դրօշներով, թուղթներով և լապտերներով։ Ժամը 6½ին սկսաւ հանդէսը ներկայութեամբ Բժշկ. վարժարաններու տեսուչ՝ Հիւսնի փաշայի, Դաղաք. բժշկական ժողովին նախագահ Մազհար փաշայի, ներքին պատրաստութեանց ուսուցիչ Ֆէյզի փաշայի, և միւս դասատուներուն։ Կրօնաւորներ հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ կատարեցին Վեհ. Կայսեր համար, որուն ներկաները ձայնակցեցան «ամէն»ներով։ Յետոյ կատարուեցաւ վկայականաց բաշխումը այս տարի բժշկութեան և դեղագործութեան վկայական ստացողներուն։ Բժիշկ շրջանաւարտներն են 35 հոգի, որոնց 18ը Թուրք, 9 Հայ, 6 Հրեայ և 2 Յոյն։ Հայերն են հետեւեալները վիճակահանութեամբ իրենց որոշուած պաշտօններով։ Տքթ. Արմենակ Ինճաւէրտի՝ Պոլսեցի՝ Թաղապետական բժիշկ կարգուեցաւ Թաքէօրյուի (Բասթէմունի)։ Սամուէլ Տ. Սանվանեան՝ Դուրտպէլէցի, Թաղ. բժիշկ Հապլիէի (Սիւրիա)։ Յովհաննէս Գրիգորեան Խարբերդցի, բժիշկ Արաբկիրի։ Կարապետ Սարգիսեան Խարբերդցի՝ բժիշկ Բալուի։ Բէրոբէ Ճէդվէճեան՝ Պոլսեցի՝ բժիշկ Հաճընի։ Սերովբէ Աղաջրաքեան՝ Պոլսեցի, բժիշկ Էկիրտիրի (Դոնիա)։ Արթին Զէյեան՝ Կիւմիւլճինացի, բժիշկ Բարզի (Ատանա)։ Կարապետ Ալլահվէրտեան՝ Պոլսեցի, բժիշկ Պոդքորի (Դոնիա) և Լեւոն Ասլանեան՝ Խարբերդցի, բժիշկ Ֆաթսայի (Տրապիզոն)։ Իսկ դեղագործական ճիւղէն այս տարի վկայական ստացան 5 Հայեր, Տեարք Սարգիս Սիլեան (Օվաճըքցի), Արմենակ Հմայեակ Շահապեան (Իրզնկացի), Մասիս Ամատեան (Արաբկիրցի), Գէորգ Եուղուրճեան (Աֆ. Դարահիսարցի), Միհրդատ Գուլումճեան (Պոլսեցի)։ Իսկ հետեւեալները վկայական պիտի ստանան իրենց տօքթորան կամ թէզը ուարտելէ ետք, հոկտեմբերին։ Տեարք Անդրանիկ Վարվառեան (Սիլիվրիցի), Սարգիս Բարսեղեան (Երզնկացի), Յարութ Վարդերեսեան (Պոլսեցի), Խաչիկ Շիմշիրեան (Պոլսեցի), Գրիգոր Գամպուրեան (Աֆ. Դարահիսարցի) և Յարութիւն Կոստանեան (Նիկոմիդիացի)։ Վկայականաց բաշխման հանդէսէն ետք, կատարուեցաւ մրցանակներու բաժանումը վարժարանին ամէն դասարանին առաջին, երկրորդ և երրորդ հանդիսացող ուսանողներուն։ Ներկաները պատուասիրուեցան անուշեղէններով և օշարակներով։

Դպրոցական հանդէսէն ետք կատարուեցաւ վարժարանին հիւանդանոցին կից շինուած Մենդարանին բացումը։ Այս հաստատութիւնը որ 28 անկողինոց տաղաւար մըն է, պիտի ծառայէ աղքատ և անոք յղի կիներու իբր պատսպարան, իրենց զաւակները ծնելու, որպէս զի ուսանողներն ալ մանկաբարձութեան գործնական փորձեր կատարեն։ Ներկայ փաշաները և վարժարանին վարչութիւնը ներքին անօրէն Ֆայիզ պէյի առաջնորդութեամբ գացին նոր տաղաւարը ուր հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ կատարուեցան Վեհ. Սուլթանին համար։

Սկիւտարի Նաւամատոյցին հոյակապ կերպով նորէն կառուցման հիմնարկէքը կատարուեցաւ երէկ ժամը 7½ին։ Շիրքէթի Խայրիէի անօրէն Վեհպի պէյ, Ցրդ Թաղապետութեան անօրէն Մուսա պէյ, Շիրքէթի Ա. քարտուղար Սալի պէյ, Ա. հաշուակալ Յովսէփ էֆ. Եուսուֆեան և այլ պաշտօնեաներ ներկայ էին։ Ոչխարներ մատաղ եղան։ Հանդիսաւոր աղօթքներ կատարուեցան Վեհ. Սուլթանին համար։ Նոր Նաւամատոյցը պիտի չինուի այժմու Նաւամատոյցին աջ կողմը, Բայըքիանէին տեղը։

Անատոլուի երկաթուղիին Հայատարաչայի առջեւ չինելիք մեծ կայարանին հիմնարկէքը կատարուեցաւ երէկ մեծահանդէս չքով։ Ներկայ էին Անատոլուի երկաթուղիին անօրէնը, բարձր պաշտօնեաները, Հանրօգուտ Շինութեանց Նախարարութեան կողմէ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը և խուռն բազմութիւն մը։ Այս առթիւ ջերմագին բարեմաղթութիւններ եղան Վեհ. Կայսեր համար, Որուն հովանիին տակ ամէն օր կը յառաջդիմին Հանրօգուտ շինութիւնները։ Երկաթուղիներու և հաստատութեանց Նոր նշանակեալ Գլխաւոր Մասնագէտին համար շինուած նոր կայարանին։

Վէզիր խանի մէջ 260 կիսափուլ և հին սենեակները նորոգուած էին։ Այս աշխատութեանց աւարտումը հանդիսաւորապէս կատարուեցաւ։ Օտտայը Մուսթաֆա Սրրը էֆ. քանի մը ոչխար մորթել տուաւ։ Հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ եղան Վեհ. Կայսեր արեւշատութեան համար, որուն ներկաները ձայնակցեցան ամէններով։ Յետոյ պատուաբերութիւններ եղան օշարակներով։ Այս սենեակներուն նորոգութեան ճարտարապետն է Մարտիրոս էֆ. Սերպէկեան։

Տէրնէի և Պէնկաղիի միջեւ անթել հեռագիր հաստատուած ըլլալով, փորձեր կատարուեցան որպէս զի յաջողութեամբ պսակուեցան։

Երէկ կատարուեցան նաեւ չատ մը հանրային շինութեանց և փարթամական հանդէսներ, ինչպէս Պոլսոյ նոյնպէս գաւառներու մէջ։

ԱՂՈՒՕՍԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ մեծագոյն Ինքնակալին Գահակալութեան 30րդ տարեդարձը ամէն տարուանէն աւելի չքով տօնուեցաւ երէկ։ Արդէն շաբաթներ առաջ մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած էին և երէկ ամբողջ մայրաքաղաքը դրօշներու և զունագեղ յարդարանքներու մէջ կը լողար։ Վոսֆորի, Ասկէզիրի և Նաւահանգիստին մէջ բոլոր շրջենաւերն ու առագաստանաւերը դրօշ պարզած էին։ Բերայի, Գալաթիոյ և Պոլսոյ բոլոր վաճառատունները զարդարուած էին։ Մեծ Շուկան, Ոսկերչաց Շուկան, Պէտէսթէնը շքեղ երեւոյթ մը կ'ընծայէին, թանկարժէք յարդարանքներով, գորգերով և կերպասներով։ Իսկ գիւղերը լուսազարդութիւնները և խրախճանութիւնները աննկարագրելի էին։ Պետական բոլոր պաշտօնատունները, երեւելի անձերու բնակարանները, հանր. հաստատութիւնները, մզկիթները, աշտարակները, դպրոցները, պահականոցները, Պարտիզքարանները և այլն լուսազարդուած էին։

Երլաբդի Կայս. Պալատին շրջակայ դարասամանները ակնախտիղ տեսարան մը կը պարզէին։ Բիւրաւոր կանթեղներ և լապտերներ, շքեղ վերտառութիւններ և պատուանշաններու նմոյշներ իրենց փայլը կը շողացնէին։ Կայս. Պալատան շրջակայքը, Նշան Թաշի և Պէշիքթաշի մէջ, Բարձր. Մեծ-Եպարքոսին, Պետական Խորհուրդի Նախագահ Սաչիտ փաշայի, Կայս. Պալատին Ա. քարտուղար Թահսին փաշայի, Բ. քարտուղար Իզզէթ փաշայի, Ա. սենեկապետ Համի Ալի փաշայի, և միւս նախարարներուն ապարանքները լուսազարդուած էին հազարաւոր կանթեղներով և վերտառութիւններով։ Նըւազածուներու խումբեր ընտիր կատրներ՝ կը նուագէին և ներկաները կը մեծարուէին ըմպելիներով։

Շիշլիի Մինճեւ Ղէսլաթիա սեսարանը հիանալի էր։ Շիտակ ճամբան խուռն բազմութիւն մը կ'ողողէր։ Բազաքապետ Բրաւան փաշայի, արտաքին գործոց Նախարար Թէվֆիք փաշայի, Կայս. մասնաւոր թիկնապահ զօր. Ֆէհիմ փաշայի, Բերայի կառավարիչ Համի պէյի, ինչպէս նաև ուրիշ բարձրաստիճան անձնաւորութեանց ապարանքները, Կայս. Պալատան Բ. թարգման և օտար մամլոյ դիւանին տնօրէն Սէգֆէրեան Նշան էֆ.ի, Բեմիի քնիչ Մովսէս պէյի բնակարանը, Թ. քսիմի զօրանոցը, Աբրահամ փաշայի քլիւպը, Կալաթա Սերայը, Լիսէն, Զարեհ էֆ. Տիլպէրի, Սիաակ Ֆէրիտ էֆ.ի, Հայ Թերթերու գրաքնիչ Մինաս էֆ.ի, Գաբրիէլ էֆ. Գաբրիէլեանի Արիս էֆ. Ֆէճճանեանի բնակարանները, մեծ պանդոկները, հիւանդանոցները, Սալանատը, Նշասդաճեան, Պապահան և Զապուքճիեան գոնարավաճառանոցները, մեծ վաճառատունները, Բիւլիւքեան դեղարանը և ուրիշ դեղարաններ, Օսմ. Նամակատունը, Օսմ. Կայս. Պանքան, Գրէտի Լիոնէն, Ըմմին և ուրիշ հաստատութիւններ։ Թաքսիմի կողմը Նորաց Միհրան էֆ. Ուղուրլեանի դեղարանն ալ լուսազարդուած էր։

Պոլսոյ կողմը.—Կամուրջը լապտերներով լուսազարդուած էր։ Բ. Դուռը, Սպարապետի դուռը և միւս բոլոր պաշտօնատունները, Պոլսոյ զինուորական հրամատար Սատէտտին փաշայի, Ռազմիական Նախարարին, Ծովային Նախարարին, Տպագրական Տեսուչ Բէքմալ պէյի ապարանքները, Պարսից դեսպանատունը, Պապը Ալիի պողոտային վրայ բոլոր խմբագրատունները և գրատունները, Սիրքէճիի կայարանը, Հանր. Պարտքի Վարչութեան շէնքը և ուրիշ ապարանքներ օդային կաղերով և կանթեղներով լուսազարդուած էին։ Սէլանիկի և Իզմիրեի դասական քընիչ Յարութիւն էֆ. և Մայրաքաղաքիս փաստաբաններէն Յովհաննէս էֆ. Մոսդիչեանները բնակարանները հարիւրաւոր կանթեղներով և լապտերներով լուսազարդուած էին։ Տպագրական Տեսչութեան պաշտօնեաներէն Ալէքսան Սէրվէթ էֆ.ի Կէտիկ Բաչայի բնակարանը և Մահմուտ Փաշա Խ. Ցիճճեան դեղարանն ալ լուսազարդուած էին։

Վոսֆորի տեսարանը անմոռանալի էր։ Ամբողջ նեղուցը լոյսերու հեղեղ մըն էր կարծես մէկ ծայրէն միւսը։ Տօլմա Պաղչէի և Պէյլերպէյի պալատները և մեծ ապարանքները չքեղապէս լուսազարդուած էին ուր խրախճանութիւններ կը կատարուէին։ Շիրքէթի չոգենաւները երեկոյական լոյսերով զարդարուած կ'երթեւեկէին։ Բայց Օսմ. և [illegible] Վոսֆորի ասիական և եւրոպական եղերքներուն վրայ, նախարարներուն և պետական ատիճանաւորներու բոլոր վիլլաներն ու պարտէզները լոյսերով կը շողային։ Վերին Վոսֆորի մէջ Խիվլին Բարձր. մօր և Խիվլին ծովեզերեայ ապարանքները, օսար դեսպանատունները, Դոլմաբահչէ էֆ. Նորատունկեանի, Ապէրզ Յովհաննէս էֆ.ի, Թօպէր էֆ. քանի մը ոչխար մորթել տուաւ։ Հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ եղան Վեհ. Կայսեր արեւշատութեան համար, որուն ներկաները ձայնակցեցան ամէններով։ Յետոյ պատուաբերութիւններ եղան օշարակներով։ Այս սենեակներուն նորոգութեան ճարտարապետն է Մարտիրոս էֆ. Սերպէկեան։

Տէրնէի և Պէնկաղիի միջեւ անթել հեռագիր հաստատուած ըլլալով, փորձեր կատարուեցան որպէս զի յաջողութեամբ պսակուեցան։

Երէկ կատարուեցան նաեւ չատ մը հանրային շինութեանց և փարթամական հանդէսներ, ինչպէս Պոլսոյ նոյնպէս գաւառներու մէջ։

ԼՈՒՐԵՐ ԵՎ ՏԵՍՈՒՉՆԵՐ

Սկիւտարի մէջ, Զամլըճայի բարձունքը լուսեղէն մահիկ մը ձեւացած էր և Պոլսոյ ամէնէն հեռաւոր թաղերէն իսկ ուշագրաւ տեսարան մը կ'ընծայէր։ Բիւրաւոր և երփներանգ կանթեղներ երեւոյթը կը գունագեղէին։ Նաեւ Սկիւտարի մէջ կողմերը, կառավարիչ Համի պէյի ապարանքը, Սուրէնեան կրաբար բնակարանը, Պէրպէրեան վարժարանը և ուրիշ հաստատութիւններ։ Նմանապէս Սկիւտար, Տաղ Համամ, Տտեսական Խորհուրդին անդամ Տանթիկեան Սարգիս էֆ.ի բընակարանը բազմաթիւ կանթեղներով զարդարուած էր, որոնց մէջտեղը կը փայլէր Օսմանեան Թուղրան։

Դարբգիւղի մէջ, Անատոլուի երկաթուղիի կայարանը, Ուսնեան բնակարանը, Անտոն էֆ. Թարգի և ուրիշ անձնաւորութեանց տունները։ Եկեղեցիին դէմ Զպուչեանի դեղարանն ալ լուսազարդուած էր որ աղքատներուն դեղերը ձրի պատրաստեց։

Կղզիները.—Մեծ կղզիին մէջ փայլուն լուսազարդութիւններ կատարուեցան։ Կղզիներու գայմագամ պէյին ապարանքը չքեղօրէն լուսազարդուած էր նաեւ Պարիկ էֆ

կին... չմերժեցի, որոնց համար կը յայտնեմ խորունկ շնորհակալութիւն։

Մինչեւ այսօր ամերիկաբնակ յարգելի վաճառականին խելացիութեանը կատարելապէս վստահ չէի, բայց այսօր կրնամ պատուոյս վրայ երդնուլ որ եթէ տիկնոջին մէջ կայ խելացի մարդ մը, ան ալ Ց. Ս. Թաւշանճեանն է, որ գիտցաւ իմ պերճախօս լռութիւնս դնահատել երկու անգլիական ոսկիով։

Միայն, երբ կը խորհիմ թէ՝ յարգելի վաճառականին այս նամակը ստանալէ դեռ քանի մը ժամեր առաջ, իր մրցանակը շահելու մտքով, հակալքօտական յօդուած մը պատրաստած էի...

Բայց, ամէն պարագայի մէջ, կըրնաք վստահ ըլլալ թէ ա՛լ բնաւ միտք չունիմ այդ յօդուածը հրատարակելու։

Հիմա, եթէ կ'ուզէք, նորէն վերադառնանք հաւասարու, երբ ձեզի ըսեմ թէ՝

Խօսիլը արժաք է, բայց լռելը՝ ոսկի... և երբեմն նոյն իսկ... երկո՛ւ անգլ. ոսկի։

×

Ա՛լ համն ալ փախաւ, հոտն ալ։

Երկու օրը մէյ մը կը կարդանք.—

Հայ աղջիկ մը Ցունաց Պարիարքարանը դիմեց Օրթոտոքս եկեղեցին անդնդնուելու համար, կամ՝ Ցոյն աղջիկ մը Հայոց Պարիարքարանը դիմեց հայլն։

Ու կ'երեւակայեմ բոլոր այն կռիւները, ծեծկռու

՝ քները, աղմուկները, որոնք տեղի կ'ունենան կրօնափոխ աղջկան կամ մանչուն տունը.— ամէնքներ, վայնասուններ, հայոյանքներ, և բոլոր սոնք ինչո՛ւ..., cherchez la femme! և յաճախ՝ cherchez l'homme!

Այս տեսակ անվայել անպատեհութիւններու տեղի չտալու համար լաւագոյն չէ՞ ըլլար որ միշտ Հայը Հայուհին սիրահարուէր և հոռոմուհին հոռոմի մանչուն։

Այն առեն Պարիարքարաններու դռներուն սեմերը նուազ կը մաշէին և էին տեսներ աղաբիկ մը և քուրիկ մը որոնք կոչուէին մէկը Օլկա, իսկ միւսը՝ Տարսուիկ։

Սիրահարութեան առաջին օրերուն ջերմութիւն՝ 48°), Հայ սիրահարը և հոռոմ սիրուհին չեն զգար իրենց միջև գտնուած խորութիւնը, որովհետեւ, ինչպէս որ արուեստը երկիր չունի, երկիր ալ միջազգային է, երկիր չի ճանչնար։

—Հոգի՛ս, կ'ըսէ մէկը։

—Զօի՛մու, կը պատասխանէ միւսը։

Ու վիրաբ սիրելէ դադրելու պատճառ մը չեն տեսներ ասոր մէջ։

Բայց, յաւիտեանս յաւիտենից չի արուեր այս, և վիրջապէս կուգայ օր մը, ուր ա՛լ «հոգի՛ս» չըսեր մէկը և «զօի՛մու» չի պատասխաներ միւսը։

Ու այս անգամ նորէն Պարիարքարանի դուռը ափ կ'առնուի։

Դատաստանական Խորհուրդը քիթը ճչը կը խօթէ։

Եւ Վահան Թօչիկեան մեր ակնոցաւոր բարեկամը խմբագրական յօդուածու Նիւթ մը կը գտնէ։

×

Հայ գրականութիւնը իր անդամներէն մէկուն՝ Աւետիս Կէօշիրեանի ողբերգը կատարեց։

Սրածայր մտրուքով երկայնահասակ մարդիկ մը կը պատրաստուի յուզեալ նշաններով ողբերգ մը մաղթելու։

Այս պատկառելի խմբագիրին պատասխանը երեւոյթէն պատկառացեալ, չի հարցնեմ.

—Ո՞վ է դա վարդապետ խմբագրաց։

—Սա ինքն է վարդապետ խմբագրաց, զամբիւղ լուրերու, աչակերտ Աբրահամու, Աբիկ Մուպահճեան։

Ալ ասկէ ետքը ինչ պիտի կարանք, ա՛լ ասկէ ետքը տիրացուական մարգարէականները ո՞վ պիտի գրէ, կը ծծեն ընթերցողները, սիրտերը պատռող չեչտով մը։

Արշակ Ալպոյաճեան՝ քիթին ծակերը անի մը կանգուն աւելի տարածած, ինքնագրական մը կը յորինէ։

Զարմանքէ զարմանք կը գլտոհամ... թէեւ այս կերպով գլտորելու համար մարդ պէտք է կլոր ըլլայ։

—Ի՞նչ կայ արդեօք, կ'ըսեմ։

Տիրայր վարդապետ —որ ըստ իր սրբի սովորութեան հոս ալ ներկայ է միտք ունի անչուշտ պերճախօս քարոզ մը խօսելու— քովս կուգայ և ձայնն լեռներու գագաթը նայելու էս երեսս ուղղելով իր մեղանոյշ նայուածքը,

—Ի՞նչ, չմիացա՞ք, կը բացագանչէ։

—Ի՞նչ բան։

—Հի՛ հի՛, մէյ մըն ալ կը պարծենաք որ լրագրութեան վերաբերող ամէն բան կ'իմանաք, հի՛ հի՛, ինքո՞ր ըլլայ որ ասիկա չէք իմանար, հի՛ հի՛, զարմանալի բան, հի՛ հի՛...։

—Ի՞նչ եղաւ որ, պարոն, հի՛ հի՛... կը հարցնեմ՝ փոխադարձաբար նդալով։

Ու Տիրայր վրդ. ոտքերուն տասը տուներուն վրայ բարձրանալով՝ ոտրդաւոր ձեւով մը կը փսփսայ ականջիս խողովակէն վար,

—Աւետիս Կէօշիրեան զրական ապարէզէն հրաժարեցա՛։...։

Ցայտնութիւններու ամէնէն անանկալին առջեւ ա՛նչափ ապշած, դպած կարելի է ըլլալ, կեցած տեղէս ինքնաբերաբար 1 մէտր 22 սանտիմէտր կը ցատկեմ, մինչ բերանս կը թռի կամայ ճիչ մը, զոր կարելի է սա՛պէս արդմանել.

—Հէ՞...։

—Սո՛ւս, կը պատուիրէ Տիրայր Վ.

խորհրդաւորագունօրէն ցած ձայնով մը, զոր կարելի չէ գտնել ո՛չ մէկ «գոնդրը-պաշ» վրայ։

—Շիտա՞կ էր ըսածնիդ, կ'ըսեմ «բիանօ»։

—Այո՛, կը պատասխանէ «բիանիսիմօ»։

Դրական հրապարակէն այսպիսի դէմքի մը կորուստը չիտակը ա՛նչափ ցաւ պատճառեց ինծի, որչափ ցաւ չպիտի պատճառէր հազար ոսկիի կորուստ մը զրպանէս։

—Ուրեմն հիմա ինչո՞վ պիտի զբաղի։

—Տէրտէր պիտի ըլլայ։

Ամէ՛ն։

Այս միջոցին «չիֆթէ նազարայի» խումբ մը կը սկսի հնչեցնել Շոբէնի հրաժեշտի երգը, ու կը նշմարեմ սրնտուկ մը, որուն մէջ կը հանդչի զրիչ մը,— Աւետիս Կէօշիրեանի զրիչը։

Գրչակիր մնտուկը կը կրնայ չորս պատուելիներ։

×

Ի՞նչ է տասնոցի մը արժէքը.—

Ոչի՛նչ,— պիտի պատասխանէք՝ չը կրնալով ըմբռնել թէ ի՛նչ հաճելի բաներ կարելի է գործադրել տասը փարայով, որ մեր աչքին հանդէպ ա՛նչափ մեծ կարեւորութիւն ունի, որչափ մեր բանգալոնին եռեւի գրպանին կոճակին գոյութիւնը կամ բացակայութիւնը։

Ձեմ ըսեր թէ մէկ տասնոցով կարելի է ամբողջ ամառը գիւղաշնչութեան երթալ, Վասիարի կողմը «վիլա» մը ծախու առնել, Բըդի-Շանի գրասենեակները գլխէ հանել, Մ.նդէ-Գաւէօն սնանկացնել և կամ Դամիլլին դռները վրայէդ չաբաթ մը դոցել տալ, բայց առջի համեստ սահմաններու մէջ. տասնոցը կը խաղայ իր դերը, որ... «կռան-բրըմիէի» դերն է յաճախ։

Թէ ո՛ւրկէ ուր առաջնորդուեցայ խօսելու այս նիւթին վրայ, շատ պարզ է, տեսէ՛ք.—

Իբր բովանդակ հարստութիւններու «ալֆա»ն և «օմէկա»ն, սա միջոցին գրպանս կայ մէկ հատիկ տասնոց մը, որուն վրայ նայելով կը խորհիմ թէ ի՞նչ հաճելի բաներ կարելի է ընել ասով։

Բնական է որ եթէ հարիւր ոսկի ունենայի, պիտի մտածէի թէ ինչ հաճոյքներ կարելի է վայելել հարիւր ոսկիով. սակայն քանի որ հիմակուէիմս չունինք հարիւր ոսկիս, գոնա՛նք խորհելով թէ ի՞նչ մեծագործութիւններ կրնանք ընել տասը փարայով։

* * *

Ենթադրենք թէ այս իրիկուն սուարէի մը հրաւիրուած էք, ուր պիտի փափաքիք ներկայանալ, եթէ ձեր կօշիկները... ներկայանալի վիճակ մը ունենային։ Ի՞նչ կ'ընէք։ Եթէ ունիք տասնոց մը, կը դիմէք ներկարարի մը, որ ձեզի կը պարդեւէ քաջութիւնը երեկոյթին դռնէն ներս մտնելու ճանապարհը՝ ոտքերնիդ 240 դրուշնոց նոր նոր «լուսթրին» կօշիկներ ունենալու պատրանքով։ (Թէև հիմակուան պարոն ներկարարները երբեք քսան փարայէ պակասով կօշիկ ներկելու սովորութիւնը չունին, սակայն քի՛չ մը կոիւ, եւ մարդը կը ստիպուի մնացած տասնոցը մնացական առնելիքներու մնացական տեղերին մէջ զնեղելու։)

Հարցնէք թէ ե՞նթը ամուսն յղի էք —(աւելորդ է կարծեմ դիտել տալ թէ այս խօսքս՝ ընթերցողներուս արական մասին չէ որ կ'ուղղուի)— և յանկարծ ձեր պաշտելի երիկին վրայ երեւած առենդիդ, յանկարծ անդիմադրելի բաղձանքը կը զգաք սալոր մը ուտելու։ Եթէ ունիք տասնոց մը, անչուշտ ձեր բաղձանքը կը իրագործուի, որով մարդկութիւնն ալ կ'ազատի՝ իր ապագայ անդամներէն մէկը կորսնցնելու վտանգէն։

Բանաչորս ժամէ ի վեր անօթի էք, սա խիստ տրամաբանական պատճառով որ ճաշարան երթալուն միջոցը չունիք և որովհետև օրէ օր կը պակսին ճաշի հրաւէր ընող ազնիւ բարեկամները. եթէ չունիք տասնոց մը, հաւանական է անդիի ախիարի ճամբորդութեան տոմսակը ճրիաբար գրպանէք, մինչդեռ տասը փարայով կարելի է առնել ափ մը դդումի կուս, որ քառասնոցը ժամ անօթութեան դիմանալու ուժ կը պարգեւէ ձեզի։ (Փորձողները գիտեն)։

Պիտի փափաքիք այս իրիկուն թատրոն երթալ.— ունի՞ք տասնոց մը։ Լա՛ւ։ Ուրեմն չորս երսուն փարա փոխ կ'առնէք մէկէն և ճակատաբաց կ'անցնիք Գ. Դերկոմա Հանրի տը Գէլմանին (Բըդի-Շանի թատրոնին «պլէթիֆ»)։

Ընենք թէ ժամուն մէջ պատեհութիւնը ձեզի դրաւ աղուոր աղջկան մը քովը և նոյն միջոցին գանձանակիր տէրտէր մը կայնեցաւ ձեր առջեւն։ Ո՛չ չափ տխուր երեւոյթ մը պիտի ստանայիք՝ եթէ ձեր բթամտութը և ցուցամատը ձեր ժիլէին գրպանին մէջ խորհելու կարելիութենէն զուրկ մնային։ Մինչդեռ եթէ ունիք տասնոց մը, մէկ քարով 2 թռչուն զարկած կ'ըլլաք.— թէ՛ բարերար մը եղած կ'ըլլաք և թէ՛ օրիորդը ձեր վեհանձնութիւնը նշմարելով կը մտմտայ.

—Աստուած տար «տէ», սա տղան ինծի հանէր։

Եթէ ունիք տասնոց մը, Ազգ. Հիւանդանոցի սիկաւ թուղթէն հատ մը կ'առնէք, և մէջի թուղթերը հինգ փարայի մէկու մը ծախելով՝ կողքը կը պահէք ձեր զրպանին մէկ անկիւնը։

Ու, օրին մէկը, երբ պէտքը զգաք ձեր վերջին օրերը անցընելու Սէտի-Գուլէի օդաւէտ չէնքին մէջ, դիմեցէ՛ք ուղղակի Պէօյիւք Եէնի Խան՝ Հիւանդանոցի գրասենեակը, և երբ հոն հարցուելու ըլլայ ձեզի թէ ի՞նչ իրաւունքով կը պահանջէք համայնքին տունին մէջ պատսպարուիլ, վստահ շարժուձեւով մը հանեցէք ձեր գրպանէն Հիւանդանոցի սիկաւ թուղթին կողքը և գոչեցէ՛ք վստահագոյն չեչտով մը.

—Ես ալ մեր Հիւանդանոցին տասը փարա տուի. ես ալ անոր մէջ ունիմ իմ բաժինս, որով ես ալ պէտք է հոն պատսպարուիմ։

* * *

Պիտի կրնայի՞ տակաւին երկարել շարքը այս օրինակներուն, որոնք կ'ապացուցանեն այն կարեւոր դերը, զոր կը կատարէ տասնոցը մեր կեանքին ընթացքին մէջ, բայց կարճ կը կապեմ, որովհետեւ տասը փարայի վրայ... քառասուն փարանոց բան չի գրուիր։

...Միայն վերջին տո՛ղ մըն ալ։

Դուք որ արհամարհոտ քմծիծաղով մը կը նայիք տասը փարային վրայ եւ կը զարմանաք թէ արդեօք կը գտնուին մարդիկ որ կարեւորութիւն ընծայեն անոր, ըսէ՛ք, եթէ չունենայիք տասնոց մը, ինքո՞ր պիտի կրնայիք առնել այսօրուան թերթը և կարդալ Բասմին Օրուան մտածումները։

—«Օթլախի»ութեա՛մբ, կը մռընտայ լրագրապետս՝ դիմացի սենեակէն։

—

Կը սիրեմ երեւակայել թէ՝ բոլոր ընթերցողներս թատերաբեր անձնաւորութիւններ են, և չեմ կարծեր չափազանց երկինքէ ինկածի երեւոյթ մը ստանալ, երբ փորձիմ քանի մը կարծիքներ փոխանակել՝ Բերայի թատերական կեանքին վրայօք։

Թերեւս ըսելիքներս միայն բերացիներու համար հասկնալի ըլլան, որով կը յանձնարարեմ բերացի չեղողներուն։ առանց կարդալու անցնիլ այս հատուածը։

Այլչափը՝ յառաջաբան։

* * *

Գանգրտիայի մէջ թէեւ կայ յունական խումբ մը, բայց... չկայի պէս է։

Գանգրտիայի դիմացն ալ թէեւ կայ Գրիսթալի «գաֆէ-գանսէռ»ը, բայց իր գոյութիւնը կ'արդարացնեն մի միայն դրանը վրայ ամէն գիշեր վառող զոյգ մը լոյսերը։ Անցած գիշեր պատահմամբ եկայ հոն, —աղայութեան օրերուս արքայութիւնը, և պաթիւ ունեցայ տեսնելու Թոմպուլիկ երգչուհի մը, որ ֆրանսերէն կարգ մը վրան բաց երգեր կը մռլտար հանդիսարարի մը առջեւ, ուր կը գտնուէին ճիշդ երեք հոգի, որոնցմէ երկուքը ձրի և երրորդը... ես (բնականաբար ձրի)։

Գալով Բերայ-Շանի ֆրանսական խումբին, հոս ամէն դերասան այն հաւատքը ունի որ եթէ ինք չըլլայ, թատրոնը պիտի մնանկանայ։ Ժողովուրդն ալ իր կողմէն ուժ կուտայ անոր այս հաւատքին հաւասարապէս ծափահարելով թատերախումբին բոլոր դերասաններուն մուտքն և ելքը, առանց բացառութեան։ Երկանիկ թատերասէրներ, որ թատրոնի մէջ երկու քան գիտեն միայն։— Ծափահարել կամ սուլել։ Մինչ Եւրոպայի մէջ թատրոնի անօրէնութիւններն են որոնք մասնաւոր վճռում կ'ընեն «գլաքէօռ»ներու, Բերայի շիք միսիւներն են որ իրենց դրամովը տասակ կը գնեն՝ այսինչ կամ այսինչ դերասանին «գլաք»ը ընելու համար։ Ու կը խորհիմ թէ Բերայի համբաւաւոր «ինտելիքէնտ» դասն ալ մեծ տարբերութիւն մը ունենալու չէ մեր Սկիւտարի թատրոնի թատերասէրներէն, որոնք... Միհրան Կարմիրեանը անգամ կը ծափահարէին։

Գիւղացնացութեան կեանքեն.—

Գիւղացնացութեան գացողները իրենց այցելութիւն տուող գլխու-ցաւ հիւրերը ճամբելու նոր «սիստէմ» մըն գտեր են։

Ենթադրենք թէ կէսօրէ մը ետք, մօտակայ գիւղերէն մէկը գտնուող ձեր ազգականներէն մէկուն այցելութիւն գացիք։ Ձեր սիրելի ազգականը վանալով որ մի՛ գուցէ ձեր միտքէն անցընէք նոյն իրիկունը հոն մնալ, բարեաստուծուարարներէն անմիջապէս ճամբը, կը փութայ իբր թէ անկարեւոր չեչտով մը հարցնել ձեզի.

—Տոմսակնիդ «ալէ-բրդո՛ւբ» առիք։

Որով, եթէ տոմսակնիդ «ալէ-բրդուբ» ալ չէք առած, կը ստիպուիք սուտ խօսիլ՝ յայտնի չդնելու համար որ կէս-բերան հրաւէրով մը պատրաստ էիք նոյն գիշերը հոն անցընել։

×

Հիւր ճամբելու ուրիշ ձեւ մը.—

Երբ հիւրընկալը կը նշմարէ թէ իր հիւրը չաճապարեր տաք ելլելով՝ հրաժեշտ առնելու, ընականաբար, տրամաբանութեան ամենապարզ սկզբունքներու համաձայն, կը յանդի այն անախորժ եզրակացութեան թէ պարոն հիւրին նպատակն է նոյն գիշերը հոն մընալ, հետեւեալ օրը առաջին շոգենաւով գործին իջնելու համար։

Ուստի, այս սպառնալիքին առաջը առնելու համար ի՞նչ կ'ընէ։

Կ'ինկնէ պայտէզ և փունջ մը կազմելով՝ կը ներկայացնէ հիւրին, անուշ ժպիտով մը ըսելով անոր.

—Ասիկա իմ կողմէս օրիորդին նուիրեցէ՛ք։

Որ կը նշանակէ.

—Օ՛ն, պարո՛ն, փութդիդ ժողվելով մեկնելու առենը եկաւ։

Ահա՛ ասոնց կ'ըսեն... քաղաքավար կերպով վռնտել։

* * *

Զուարճանալու համար.

Հայերէն չգիտցող օտարականի մը արտասանել տալ «հեղձամղձուկ» բառը։

* * *

—Մարդ ամառը ամէնէն աւելի ձանձրանալու համար ո՞ր գիւղը պէտք է երթայ։

=Գրնալը կղզին։

* * *

Թրամուէյի մէջ։

Դիմացս եկաւ նստիլ կին մը, զոր... Մեծ Պանքին քառասուներորդ օրը անգամ կարելի չէր մարսել։

Ամէնէն առաջ տիկնին ականջները ուշադրութիւնս գրաւեցին, թէև կեանքիս մէջ երբեք չեմ յիշեր ականջի մանգաղտ եղած ըլլալս։

Իւրաքանչիւր ականջին վրայ կայն երեքական հատ խոշոր ծակեր —օղեր կախելու համար անշուշտ— որոնց ամէն մէկէն կարելի էր ամբողջ Պոլիսը տեսնել։

—Ներեցէ՛ք, տիկին... ըսի։

—Հրամմեցէք, պատասխանեց։

—Ի՞նչ տարբերութիւն կայ եւրոպացի կնկան մը և ափրիկէաբնակ վայրենի կնկան մը միջեւ։

Տիկինը ոչի՛նչ կրցաւ պատասխանել։

Իրաւունք ալ ունէր։

Քանի որ... ոչի՛նչ տարբերութիւն կայ։

—

Վաւերական աղբիւրէ լուր կուտան ինծի թէ՝ Կորիւն վրդ. իրեն դէմ գրուած հայհոյալից յօդուածները կարդալով՝ ուրախութենէն վեր վեր կը ցատկէ չարունակ։

—Կամաց կամաց ես ալ Մուշեղ վրդ.ի պէս նշանաւոր կ'ըլլամ կոր, կը խորհի յարգելի ու սրբակրօն եկեղեցականը Թաթիկները չփելով, եթէ սա՛ տեսակ քանի մը յօդուած ալ գրելու ըլլամ, շատ չանցնիր, գիս ալ իբր եպիսկոպոսական ընտրելի կը ներկայացնեն։

—

Երէկ Ենովք Արմէնը տեսայ։

(Գրելու ձեւ մը, որով առիթ մը կը ստեղծեմ ինքզինքիս՝ քիչ մը սիրելի բարեկամիս մասը խաթնելու։)

Տիրանի հասակ մը։

«Ֆրիդէ» մազեր, որոնք տարին անգամ մը միայն ստիրիլի մկրատը տեսնելու բախտը ունին։

Կ'ըսեն թէ դիմամբ մազերը երկար կը ձգէ՝ ֆէտիխիզ ըլլալը հանկըցընելու համար Կէտիկ-Փաշայի հայուհիներուն։

Իմացած ըլլալով թէ նեղ տոքերը ազնուապետական յատկանիշ մը կը կը կազմեն, դիտմամբ չորս թիւ աւելի պզտիկ կօշիկներ չինել կուտայ, որոնց մէջ հոգին կ'ելլէ յանուն... չիքուեանն։

Զեռքի մատներուն եղունգները առնուազն կէս կանգուն երկայնութիւն մը ունին։

Այս տարի սկսաւ դնել «կոի» ձեռնոցներ գորս ամէնուն ցուցնելու համար չարունակ ձեռքերը օդին մէջ կը շարժէ։

«Կը հաւատին թէ գիւղերներն ալ «կոի» ձեռնոցներովը անկողին կը մըտնէ, (մէյտ յանուն չիքուեանի)։

Ինած օրէն ի վեր 999 ոսկի դրամ ժիտով աղջիկ մը կը փնտռէ և չի գտներ։

Հայ գրականութեան մէջ իր ամէնէն աւելի հանած գրագէտն է... Ենովք Արմէնը։

Ա՛նչափ արագախօս է որ, խօսած առենը ժամացոյցը ձեռքս կ'առնէ և կը ջանայ վայրկեանը մէյմը բառ մը արտասանել։ (Մտիկ ընողին Աստուած համբերութիւն շնորհէ։)

Գրպանին մէջ ամէն վայրկեան ունի Բիւրակնի թիւ մը և պէտի սանտր մը, ինչպէս նաև պզտիկ հայելի մը, ուր միշտ կը նայի իր շնորհագեղ դէմքին հիանալու համար։

Անգլիական նորոյթին ջերմ հետեւող, բանդալոնը ա՛նչափ նեղ է որ նստած առենը կը վախնա որ հիմա մէջտեղէն պիտի պատռի։

Բայց, ասոնց հետ մէկտեղ, աղուո՛ր տղայ, աղջիկները իրեն համար հոգի կուտան։։

Եւ կամ գոնէ... ինք այնպէս կը կարծէ։

Իբր գրագէտ, ունի անչուշտ արժանիք մը։

(Ո՞ր գրագէտը արդէն մեր մէջ արժանիք մը չունի)։

Կարճ յօդուած գրել չի գիտեր, իր ամէնէն կարճ յօդուածը առ նուազն վեց սիւնակ է, իսկ իր նախադասութիւններուն ամէնէն պզտիկը՝ է՛ն քիչը երեսուն տող։

Սկզբունքով վճարուած Յօդուածագիրներու Դրըսգին առենապետ՝ ձրի յօդուած չի գրեր, բայց որովհետեւ իր յօդուածներուն համար դրամ չեն տար իրեն, ան ալ զրածին համար դրամ չառներ։

×

Աշխարհիկ լուր մը.—

Տիկին մը Բրինգիբօի մէջ ծովու լոգանք կ'ընէ եղեր։

Զէ՞ք հաւատար։

Կարդացէք Բիւզանդիոն պատուելի բարեկամիս մէկ հրատարակած յօդուածը։

Իմ մասիս, ճիշդ երեք սիւնակ հայերէն արձակ կարդացի, յանգելու համար սա՝ եզրակացութիւն թէ տիկինը ծովու բաղնիք կը մտնէ։

—

Մեր Հորոյ բարեկամը նոր «տէրտ» մը ունի, որուն երեսէն սկսած է օրէ օր զգալապէս նիհարնալ։

Թէ ի՞նչ է իր «տէրտ»ը։

Ո՛հ, իր «տէրտ»ը մեծ է, իր «տէրտ»ը հ.կայ է.—

Ինչո՞ւ տիրացուները իրենց շարականները կը կրճատեն կոր, ո՛հ, ինչո՞ւ, ինչո՞ւ։

Ահա՛ Հորոյին «տէրտ»ը։

Ու վերջացնելու համար.

Դրագիրը.— Պարո՛ն, պիտի խնդրէի ձենէ որ շաբաթական աւելցնէք, որովհետեւ կարգուեցայ։

Բադրոնը.— Կը ցաւիմ որ չպիտի կրնամ ուզածդ ընել, զաւակս, ինչպէս դիտէք, վաճառատունէս դուրս պատահած արկածներուն երբէք պատասխանատու չեմ։

ԵՐ. ԹՕԼԱՑԵԱՆ

Կը յանձնարարենք մասնաւոր ուշադրութեամբ կարդալ հետեւեալ գրութիւնը որ խիստ վառ գրչով կը պատկերացնէ երջանկութեան ճամբան։

ԵՐՋԱՆԿՐԻԹԵԱՆ ՃԱՄԲԱՆ

Ի՞նչ է մարդոց իտէալը.—եթէ ոչ երջանիկ ըլլալ. իրենց ամէն բաղձանքին խորը երջանկութեան ցանկութիւնն է պահուած. երջանկութիւնը այն միակ, հեռաւոր դիմթիչ արեւն է ուր կը միտնան ու կը հանգչին վերջապէս մարդոց ակնարկները։ Ամէն մէկը իր ներքին մղումներուն համաձայն ուղղութիւն մը ընտրած անոր կը դիմէ, ուղղութիւններ որոնք երբեմն այնքան հակասական են ու հեռու իրարմէ քանի որ խառնուած քներու, միտումներու այնքան զանազան ուժերու մը կը պարզուի մեր շուրջը։ Սակայն կայ բան մը որ ամէնուն անհրաժեշտ է ինչ ճամբով որ յառաջանան դէպի երջանկութիւն։ Առողջութիւնն է ան։ Արդարեւ կարելի չէ երջանկութեան հասնիլ առանց առողջ ըլլալու։ Տկար ու տխեղծ ֆիզիքականի տէր մէկու մը համար կեանքը ծանր բեռի մը պիտի փոխուի, ուսերուն վրայ ճնշող ու դողացող քայլերով պիտի յառաջանայ կամ սպասէ, աչքերը յառած հեռուն, որ երջանկութիւնը մոտենայ իրեն։ Առողջ ֆիզիքականի տէր մէկը միայն հասատա քայլերով պիտի յառաջանայ ու հասնի բաղձանքին. ուրեմն ինչ բան որ մեր առողջութիւնը խանգարէ պիտի կասեցնէ մեր քայլերը դէպի երջանկութիւն։ Ալքոլամոլութիւնը կը քայքայէ մեր առողջութիւնը, ուրեմն մեզի մեր միակ իսէալէն հեռու պահող զօրաւոր արգելք մըն է, թէ ինչպէս։

Ալքոլի մասին պարզ գաղափար մը կազմելու համար հայցուցէք իրեն թէ ո՞ր ընտանիքին կը պատկանի, որո՞նց կ'ընկերակցի և որոնք իրմէն կը սերին։ Ան պիտի պատասխանէ թէ «ասիտ ֆէ-նիքի» և «քրէօզոթ»ի ընտանիքէն է, ընկերներն են «նաբթը», «թէրէպէնթին»ը «պէնզինը» և «բէթրոլը». իսկ իրմէ յառաջ կուգան «էթէր»ը և «քլորոֆորմ»ը, հետեւաբար դիւրին է եզրակացնել իր թունաւոր մարմին մը ըլլալը։

Ալքոլը իր առաջին ազդեցութեամբ կը յաջողի խաբել մարդը ու անգամ մը անոր կազմուածքէն ներս անցնելուն պէս կը սկսի կատարել իր աւերիչ դերը։ Այսպէս ան կը ներկայանայ չատերու իբր զուարճացուցիչ, զօրութիւն տուող, ախորժակ բացող, մարսողութիւնը դիւրացնող, յոգնութիւնը մեղմացնող, մարքի թափ տուող, զուարթացնող, բարոյական ցաւերը մոռցնող եւն. եւն.։ Բայց երբ հետեւինք անոր ու թափանցենք իր գործունէութեան՝ բոլորովին հակառակ արդիւնքի մը պիտի հանդիպինք։ Ալքոլը գրգռիչ մը ըլլալուն չատ կարճ ժամանակի մը համար միայն մարդուս ֆիզիքական ու բարոյական զօրութիւններ կ'աւելցնէ, մէկ անգամէն անոնց պահեստի ոյժը կը թափէ ու մարդ կը խաբուի կարծելով թէ ալքոլն է այդ ոյժը բերողը մինչդեռ ան խլած է իրմէ իր ամբողջ ունեցածը։

Ալքոլը չուտ չոգիանալուն զովացուցիչ ազդեցութիւն մը կ'ընէ մարթին վրայ. բայց միւնոյն ատեն ջուրի մեծ ծարաւ ունենալուն կը ծծէ մարթին խոնաւութիւնը ու կը կարծրացնէ զայն, այսպէսով ջրաշոգիի արտադրումը կը դժուարանայ։

Ալքոլը մկաններու ոյժը կը նուազեցնէ. նախապէս ոյժի պատրանքը կուտայ բայց վերջը կը տկարացնէ ու կը նուազեցնէ ոյժի սովորական աստիճանը.

Մարդու մը զգայարանքներուն՝ զգալու համար պէտք եղած ժամանակը նուրբ գործիքի մը միջոցաւ կարելի է չափել։ Փորձով հաստատուած է թէ ուն է զգայարան 60 կրամ ալքոլ ծծելէ վերջ կրկին ժամանակի պէտք կունենայ նախկին զօրութիւնը ցոյց տալու համար։

Ալքոլը ստամոքսը կը խանգարէ, մարսողութիւնը կը դժուարացնէ. կը գրգռէ ստամոքսի թաղանթը և կը թափէ ստամոքսի հիւթը որ կը վանգուի ալքոլի ազդեցութեան տակ և իր դերը կատարելու անկարողութեան կը մատնուի։ Ցորչափ ստամոքսի մէջ ալքոլ կայ մարսողութիւնը կը դադրի մինչեւ ալքոլի ամբողջապէս ծծուիլը։ Ալքոլը կ'անդամալուծէ ստամոքսի ջիղերուն ծայրերը այնպէս որ խմողը չի զգար իր խմածին կամ կերածին քանակը։

Գիտուն մը կ'ըսէ թէ «Եթէ ոգելից ըմպելիներու գործածութիւնը արմատական կերպով դադրէր մէկ օրէն միւսը դժուարամարսութիւն ունեցողներու %ին 50ը պիտի բժշկուէին։

Առողջ մարդու մը ուղեղը այնքան կակուղ է որ առանց գանկին չի կրնար պահել իր ձեւը, այս պատճառաւ զայն ուռումնասիրելու համար մինչեւ մէկ քանի ամիս ալքոլի մէջ կը պահեն որպէս զի կարծրանայ, խմողի մը ուղեղը արդէն իր կակղութիւնը կորսնցուցած ու կարծրացած է։ Անգլիացի բժիշկ մը դիպանութիւն մը կատարած ատեն կը զգայ թէ ենթակային ուղեղը ալքոլի հոտ մը կը տարածէ և երբ լուցկի մը կը մօտեցնէ, ուղեղը իսկոյն կը բոցավառի։

Ալքոլի ազդեցութեան տակ գտնուած մտքի մը վիճակը ապուշի մը մտքի վիճակը կը ներկայացնէ և երբ գինովութիւնը յաճախ կրկնուի, այդ մտային վիճակը մնայուն կը դառնայ, այսինքն ապուշ մը կ'ըլլայ։ Ուրիշ մը կ'ըսէ թէ Ցրանսայի մէջ գտնուած 8000 ջղագարներուն 1/2ը իրենց հիւանդութիւնը ուղղակի կամ անուղղակի ալքոլի ազդեցութեան կը պարտին, բայց այս համեմատութիւնը աճած է ալքոլական ըմպելիներուն գործածութեան ընդհանրանալէն։

Խմողի մը լեարդը ճարպով կը լցուի, երբ գործածութիւնը երկար ատեն կրկնուի լեարդը կը կարծրանայ և կ'անդամալուծի։

Մարդիկ կը սիրեն կնանը ու կ'ուզեն երկար տարի։ բայց ի՞նչ զգացում է որ կը մղէ զիրենք հետեւելու ճամբու մը որուն վախճանը կարճ կեանքի մը կը յանգի։ M. Neison կը հաստատէ թէ միջին հաշուով 20 տարեկան ժուժկալ մարդ կը կրնայ դեռ 44 տարի ապրելու յոյսը ունենալ, իսկ խմողը 15,5 տարի։ 30 տարեկան եղած ատեն ժուժկալը 36,5 տարի ևս ապրելու յոյսը կրնայ ունենալ, մինչդեռ խմողը 14 տարի միայն։ Նոյնպէս ապահովական ընկերութիւններ կը հաստատեն թէ Ամերիկայի և Անգլիոյ մէջ մարդկային կեանքը զէլի կերպով կարճած է ալքոլի սովորաբար գործածուելէն։ Շատ աւելի մեծամասնութիւն մը հին գաղափարի մը կոյր հետեւելութեամբ ալքոլը կ'ընդունի ամենազօրաւոր սփոփարար մը. իր վշտի ժամերուն անոր կը դիմէ, իր միակ մխիթարին որ մտիկ կ'ընէ մտեր ծրէն իր ցաւերուն ու զանոնք կը չոգիացնէ։ Կ'ուզէ խմած գաւաթին մէջ խեղդել իր ցաւերը։ Ի՞նչ հիանալի գաղափար. մարդ իր կեանքի չրջանին պատահած վշտերուն, ցաւերուն դիմադրելու համար, առողջ հոգիի մը, զօրաւոր կորովի ու կամքի պէտք ունի, որոնց առջեւ միայն վիշտը տեղի կուտայ և ո՛չ թէ ալքոլի՝ որ կը տկարացնէ ու կը թմրեցնէ չիզերը անզգայութեան հասցնելու ասոնցմեն ու այսպէսով վայրկեան մը կը մոռնայ ամէն ինչ. բայց այդ ինքնամոռացման պզտիկ բոպէին աւելի երկար ժամանակ մը պիտի յաջորդէ ուր պիտի ապրի հիւծած ու լալկան չիզերուն հետ, որոնք կարծես միշտ ցաւալի մնալիս կ'ուզեն։

Օգին գաւաթը ոմանց համար ալ Մուսա մը կը դառնայ։ Ալքոլը կը մտրակէ միտքը ու անոր պահեստի ոյժը մէկ վայրկեանի մէջ կը խտացնէ. կը գրգռէ զգայնութիւնը, թ.իչ կուտայ երեւակայութեան ու այդ կարճ ժամանակին մէջ գրողը կը վերանայ, յուզո՛ւ երեւ տրամադրութիւն մը կը զգայ ու առատ յուզումդ ուրս կուտայ. բայց այդ մտքը, ալքոլի ազդեցութեան տակ, կարող չէ բնաւ սննդաբար, առողջ ու կորովի գրութիւն մը արտադրել. հիանդ մտքէ մը առողջ գաղափար չի ծնիր։ Միտքը իր զօրութիւնը թափելով մէկ վայրկեանի մէջ, կը զրկուի իր անհրաժեշտ ոյժերէն, որոնք այնքան կարեւոր են իր առողջութիւնը պահպանելու և ալ անկարող՝ իրեն պատահած աղէտները դարմանելու, հեղձնէ կը մթագնի ու կապականի։

Եթէ իբր զուարթութիւն ուսող պիտի ընդունինք ալքոլը, ի՞նչ կարժէ այն կարճ ժամանակի հաճոյքը որ ապագայ բարոյական ու ֆիզիքական անկման գինն է և որ ապագայի երջանկութիւնը կը թունաւորէ։ Առողջութիւնը յարատեւ զուարթութեան աղբիւրը չը՞ներ արդեօք մարդը։

Առարկուի թերեւս թէ ալքոլի պատճառած չարիքները չափազանց գործածողներուն միայն սահմանուած են ու չափաւոր խմողները անվնաս կը մնան, կը սխալին։ Թոյնը միշտ թոյն է. ալքոլը իր բոլոր ձեւերուն մէջ ինչ քանակութեամբ ալ գործածուի դարձեալ նոյն